

MÉG JELEN MINDEN VASÁRNAP.

Előfizetési feltételek:

Egész évre frt 10.—
Félévre » 5.—
Negyedévre » 2.50

Egyes szám ára 20 kr.

A HÉT

TÁRSADALMI, IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI KÖZLÖNY.

SZERKESZTI KISS JÓZSEF.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

BUDAPEST,

VII. ker., Erzsébet-körút 6. sz.

Hirdetések

felvétele ugyanott.

Kéziratok nem adatnak vissza.

—☉— Budapest, Január 24. ☉—

Krónika.

— január 22.

(Kortesevilág.)

Nemzeti hiuságaink közt nem a legutolsó, hogy korteskedésben a világon a legelsőek vagyunk. De könnyű ránk bizonyítani, hogy csak voltunk. A régi fekete és fehér tollas magyar világ óta a választási romantika lehanyatlott. A pártszenvedelmek a mozgalom vezetőire szorítkoznak; maga a mozgalom nehézkes, hideg, józan és — szabott áru... akár csak egy temetkezési vállalat.

Az úgynevezett általános érdeklődés mértékét megkapjuk a választói statisztika számadataiban, melyek évek óta igen hiányos eredményt mutatnak. Tisztelt polgártársaink azon kezdik, hogy nem váltják meg törvényes határidőre a választói jogosultságot, nem járnak utána reklamációval a névjegyzék összeírásakor. A kuriának ily ügyekben a főlebbezések alig adnak dolgot. S mikor beköszönt a »legszebb polgári jog« gyakorlásának alkalmá — a jogosultak fele otthon marad, nem törődik senki győzelmével, senki bukásával. Magában Budapesten, tehát az ország fővárosában, melynek a közélet vezérlése volna hivatása, — az összeirt 45—48000 választó közül alig 20000 adja be a szavazatát kilencz kerületből. A többi elzárkózik, se lát, se hall, s nincs az a kortes, aki a nyárs mellől elmozdítani bírná. Ezért aztán a közbizalom erkölcsi háztartásában ugyancsak vékonyan él nálunk a legtöbb képviselő.

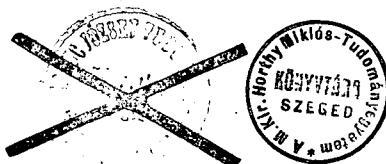
A nyugoti államok nagyobb része behozta az általános szavazatjogot, s egy-egy mandatárius képvisel ott annyi szavazatot, amennyiből Magyarországon tíz megyei terület választó közönsége kitelnék. Az azután kortes munka, mely egy ilyen hadsereget összetoborz, párttá szervez és versenygésbe indít, népgyűléseken foglalkoztat, fegyelemmel összetart, jelszavakkal tüzel és győzelemre vezet! A pártnak minden kerületben vezérkara van, mely toborzó irodákat tart s a felavatott bajtársakat beosztja zászlóaljakra, ezredkebe külön tisztikar alatt. A választó polgárnak hét-nyolcz hétig naponkint dolgot, izgalmat és multságot ad a sok kivonulás, diszmenet, tömegbegyűlés és egyéb neme a tüntetésnek, melylyel a párt hol egyik, hol másik csoportját mutatja be a közönségnek, vagy megfélemlítésére az ellenpártnak, verbungolására a még ingadozóknak. A másik párt vetekszik, a mozgalomra hasonlóval felel; százazrek vannak

személyesen a munkában érdekelve, izgatva, foglalkoztatva. A pártélet elementáris erőket hoz forrongásba, mely magával ragad mindenkit s közvetve belenyúl mélyen a magánélet viszonyaiba is. A közczélra az egyeseknek áldozni kell s szívesen teszik valamennyien, mert a magánérdeket kiki azonosítja azzal, amit közérdeknek tart. A vagyonosok nagyobb összegeket, a munkások fejenkint fillértételeket irnak alá alkotmányos költségekre, — nagyon kevés az, aki ebből kivonhatná vagy ki akarja vonni magát. Jelentékeny tőke fölött rendelkezik így minden párt-pénztár, mely el is fogy az óriási szervezet és párt-akciók költségeire. De a lélekvásárlást a választók tömege kizárja; képtelenség, hogy százezer választóból csak egy számottevő töredéket is meg lehessen vásárolni.

Ez impozáns képpel a magyar kortes világe már csak azért sem hasonlítható össze, mert nálunk az általános szavazatjogra a magyar faj nagyobb számbeli kifejlődéseig gondolni sem lehet. De ha a szavazók tömegétől eltekintünk is, választásaink a polgárok áldozatkészsége, kötelességérzete s lelkesedése dolgában messze elmaradnak a külföldi analóg példák mögött, régi korteshagyományainknak pedig árnyékába se léphetnek.

Amit a krónikások azokból följegyeztek, ma szinte hihetetlenül hangzanak. A táblabírák, nemesi kortesek, a kuriánkinti szavazás, a nobile officiumok, az önkéntes banderiumok, a hét országra szóló áldomások, a családfával leszármazott politikai hitvallások, titkos gyűlések, tiltott levelezések, nótaperek és bebörtönzések, fizetett és agyonvert spionok, az elfogottak martiriuma, a világgá mentek betyár-romantikája, az ebből lett családi drámák, a páthosz és humor ősforrásai, mondások, melyeket az egész ország eltanult, szájról-szájra terjedvén, a dalok, melyek éneklője a fejével játszott... mind-mind elenyésztek, eltűntek, elnémultak. S velük enyészett az idealizmus, mely a régi magyar rendek politikai harczeit jellemezte. Harcoltak, mert érezték, hogy arra születtek; a születés kötelezte őket rá, meg a vele járó becsület, hogy hagyományos elveikért s jogaikért minden küzdelemből kivigyék részüket.

Napi krónikásaink ma bőven jelentik meg az országos mozgalom minden tünetét. Rendelkezésükre áll a telegráf hálózata s egy fejlett, szabad sajtó gépezete. Nem is gazdálkodnak sem az aprólékos részletekkel, sem a nagy szavakkal. Óriási néptömeget látnak ott, hol egy percz alatt kész a népszámlálás. Szünni nem akaró taps-

vihart s éljenző orkánt hallanak ott, ahol a tetszés zaj belefér a másfélperczig szóló fonografba. Végtelen kocsi-sorról irnak, ahol csak a porfelhőt láthatták és határtalan lelkesedésről ott, hol a kortesek működése a választók unszolásában merült ki.

A modern Magyarország kortesvilága csak két elem-ből áll: unszókból és unszoltakból. S a nagy többség azok pártján van, kiknek politikai jelszava ez: hagyjon az ur nekünk békét.

Csaknem kötéllel kell fogni a választásokhoz első sorban a jelölteket. Az arra valókat értem, mert amolyan van elég. Aki a kerület köztekintélyeihez tartoznék, azt is áldozatnak számítja fel, ha beáll pártkötelékébe és ott elnökséget vállal. Jelöltségtől feltűnő sokan irtóznak. Mert kényelmetlen az otthon békéjéből kizavartatni, nem egészséges heteken át a sikerért izgalódní, nem is gazdaságos miatta pár ezer forinttal megkönnyebbülni, s igen kellemetlen az ellenpárt által meghurczoltatni. Aztán nem ér annyit az egész képviselőség: a fővárosban kell lakni, a háztartás ketté válik, a napidíjak felmennek a reprezentációra, a választók elhalmozzák megbízásokkal az ő képük viselőjét, bár el van törölve az utasítási rendszer, — s otthon az ügyvédi iroda szünetel, a gazdaság stagnál, a gyarapodás elmarad, a családi élet idylljének pedig vége. A klub fölemesztí a képviselő fölös idejét s éjszakáit — ha lelkiismeretes — országos gondok, törvényhozói felelőssége zavarja meg. Az meg már évek óta befellegzett, hogy a mandátumban nagy kitüntetést, polgári érdemek s tehetségek jutalmát lássa, mióta a törvényhozásba annyi hivatlan középszerűség és névtelen stréberség tolakszik, czélhoz jut s a dekorumot, mielőtt rászolgált volna, bezsebeli. Így óvakodik a jelöltségtől a hivatott elem. A kortes dolga aztán mást beugratni a környékről, s ha ez nem sikerül, felírni a pártközpontba, küldjenek onnét valakit: a kerület így kap a nyakába egy új strébert.

Következik a kortes második teendője: kitanítani a jelöltet, hogy miket ígérjen s mit fizessen a választóknak, — mert biz a szép szeméért senki se szavaz rá. Az ellenjelölt már megajánlotta az adóhátralékok elengedését, — erre rá kell duplázni egy állami cukorgyárral s a Kossuth-bankók beváltásával. Ilyen fontos volna a járásbírótság elhódítása a szomszéd városból, de megteszi egy szárnyvasut is, ha a jelölt az esperesnek írást ad, hogy a katolikus érdekekkel szavaz, a presbiteriumnak egy másikát, hogy ragaszkodik az elkeresztelési rendelethez, a rabinusnak meg egy harmadikat, hogy a zsidóvallás receptzióját pártolja. Egyebekben lehet olyan szabadelvű 48-as, független ultramontán vagy nemzeti radikális, amilyen akar, — a kerület polgárai ezzel nem törődnek. Magától értetődven, hogy alkotmányos költségekre 50%-on belül lealkudható ezer forintok járnak a kortesek kezéhez.

A legnehezebb munka a pártot felhajtani. A haza veszedelmét a kortes hiába emlegeti, azt el nem hiszi neki senki. A »legszebb alkotmányos jog« meg csak akkor kedves nekünk, ha vissza kell Bécstől követelni, —

mikor tehetjük, ugyse virtus élni vele. A választók három negyed része legszivesebben otthon marad. Egyenkint elgondolják, hogy egy szavazat hiján ugys meg lesz, aki lesz, s az ország során nem változtat, akárki lesz. Ha pedig azzal az egy szavazattal kilépnének, a színváltás menyinyi fölösleges neheztelet, haragot, visszatorlást hozhat a házra: a feketéket bántja, ha fehérét vallanak, a fehéréket meg az, ha feketét, — legjobb szürkének maradni, az nem bánt senkit.

Ilyen sivár szürkesség volt esztendők óta a magyar közélet képe, mert visszavonult, tétlen, közönyös, rezignált semlegességével ez a szürke párt tette ki a közvéleményt, melyre aztán az országgyűlésen feketék és fehérék egyaránt hivatkoztak.

Hatalmas átalakító erőknék kell jönni, mely e közömbös réteget fölrazza, a fény és meleg khémiai bontóerejével szételemezze, átalakítsa, felvillanyozza és színvallásra kényszerítse, életműködésre indítsa a közcélok javára.

Vajjon azok az áramlatok, melyek a mostani választásokat hevesebben izgatni látszanak, meghozzák-e ezt a fényt, ezt a meleget, ezt az átalakulást? S vajjon egy téli zivatar gyanánt elmulván, hóolvadás után csakugyan a nemzetlét új tavaszkorát ébresztik ki a szürke avarból?...

B. P.

Hintaszéken.

*Egykor utczákon áztam-fáztam,
Szegény külvárosi gyerek
És most kényelmes úri házban
Lágy hintaszékben heverek.*

*S a míg itt ringok és merengek,
A múlt idő eszembe jut,
Ablakon által kitekintek
És keresem a kis fiút.*

*Talán csoda történik vélem
És nem is ülök ideben,
Kint guggolok az utca szélen,
Kóborlok úton útfélen!*

*Talán most küzdöm által újra
Elpusztult gyermek-koromat,
Az emberektől elvadúlva,
Künn hálva szabad ég alatt.*

*S talán az a sok kóbor gyermek
Éltemnek ismétlése mind,
S talán míg itt bent elmerengek,
Százszor halok meg odakint.*

*S talán ki itt ül, csak egy árnyék,
Csupán egy dőre képzelem!
És hátha soha nem találnek
Önön magamra ide benn!?*

Palágyi Lajos.

Lápvirág.

Irtá: HERCZEGH FERENCZ.

(Folytatás.)

Jurisics a kaszinójába akart menni, és mivel a legközelebbi bérkocsiállomáson nem talált kocsit, gyalog folytatta útját. A körtértől befelé megelevenedett a kihalt utca. Csoportos színházlátogatókkal találkozott, akik összefogózva siettek haza, hangos megjegyzésekkel bírálgatva az operai előadást.

Egy pár száz lépésnyire beljebb hárman jöttek vele szemben. Egy alacsony nőalak, hosszú köpenyegben és fehér csipkekendővel a fején, jobbról balról egy férfi kísérte. Mind a hárman karonfogva mentek és patyolatkedvükben lehettek, mert néha meg-megálltak az aszfalton és nagyokat nevettek.

— No lám, Jurisics! kiáltotta most a két gavallér közül a kisebbik.

— Jó estét, Gróthy! szólta vissza Jurisics.

A fehérkendős asszony abbahagyta a kacagást és egy kíváncsi pillantást vetett Jurisicsra, a Gróthy névre hallgató úr pedig, midőn észrevette, hogy barátja nyugodtan folytatja útját, minden bevezetés nélkül kezét fogott hölgyével, aztán Jurisics után futva, karjába kapaszkodott.

— Szervusz öregem, — jó hogy találkoztunk, — legalább nem kell kigyalogolnom a városligetig, mondta lihegve.

— Ki az az asszonyka? kérdezte Jurisics jókedvűen.

— Csinos asszonyka, egyéb semmi, magyarázta Gróthy.

Különb is, valami csíri-csári hivatalnok felesége. A harmadik, aki velünk volt, az ura.

— Udvarolsz az asszonynak? kérdezte Jurisics.

— Dehogyan udvarolok, — inkább ő udvarol nekem. Formálisan belém van bolondulva, ő is, meg a férje is. Egyre invitálnak, küldenek utánam. De amint *komolyan* akarok beszélni az asszonynyal, mindjárt a szemem közé nevet, aztán elmondja a férjének, aki szintén nevet... Nem tudom, mit gondolnak felőlem ezek az emberek? Úgy látszik, nem vesznek komolyan!

A kis Gróthy kicsit bosszús volt, de nem haragudott. A kis Gróthy tulajdonképpen Szentgróthy úrnak hívták, de bizalmas emberei úgy vélekedtek, hogy neki a név fele is elegendő. A városban mindenki ismerte. Kurtaszárnyú frakkban, smokingban, vagy Ferencz-József-kabátban, nyakát magas inggallérba szorítva, virággal a gomblyukában és csillogó monoklival a szemében, — mindenütt ott lehetett találni, a hol a foglalkozásszerűen unatkozó világ össze szokott gyülekezni.

Jónevű és jónevelésű ember hírében állott, kicsi termete és simulékony modora miatt azonban ott, ahol megfordult, mindig csak afféle *pót-ember* számba vették. A kártyaasztalnál pót-partner, párbajnál pótszekundáns, asszonyoknál pótudvarló és leányoknál póttánczos. Bár mindeme mesterségekhez ép oly jól, vagy talán még jobban értett, mint sok barátja, akit egész ember számba vettek, — volt benne annyi jókedvű filozofia, hogy önként visszavonult, mihelyt észrevette, hogy az igazi ember megérkezése feleslegesessé tette az ő pótműködését...

A mit Szentgróthy Jurisics iránt érzett, az több volt a barátságnál. Hasonlított egy iskolás leány rajongásához valami regényhős iránt.

Jurisics egyszer, valami álarcos bálon-megmentette Szentgróthyt egy féltékeny férj, vagy imádó korbácsától, másnap pedig egy kardcsapással szétvágta a botrány-csomót, a melyet Szentgróthy jobb ügyre méltó buzgalommal

összebogózott. Szentgróthy e pillanattól fogva szinte szentimentális ragaszkodással viseltetett Jurisics iránt.

Ragaszkodása főleg abban nyilvánult, hogy naponként egy pár órát barátja legénylakásának kényelmes kerevetein heverészett, hogy megitta Jurisics likőrjeit, elszította cigarettáit. Különb pedig czimeres cigarettatárczákkal szokta Jurisicsot ellátni, nyíltan hirdette, hogy őt tartja az ország első gavallérjának és sehogysem akarta megérteni azokat az asszonyokat, akik első látásra bele nem bomlottak barátjába.

Jurisics a maga módja szerint szintén megszerette, vagy inkább megszokta Szentgróthyt. És mivel észrevette, hogy barátja a könnyelműség dolgában rajta is túlesz és nagy jövedelme dacára is néha kétségbeejtő pénzütségben kinlódik, a gyámkodás egy nemét kezdte fölötte gyakorolni. Több ízben a saját tárczája és hitele igénybevételeivel mentette ki a *gyereket*, a mint Szentgróthyt nevezni szokta, hitelezői kezeiből....

A két jó barát tehát karonfogva folytatta útját.

— Menjünk valahová, Jancsi! indítványozta Szentgróthy.

Valahová! — az nála orfeumot jelentett.

— Nagyon éhes vagyok, — a kaszinóba megyek.

— Folytatjátok ma a csatát? kérdezte Szentgróthy kíváncsian.

Azokra a hazárt kártyaparthiekra czélozott, amelyek egy hét óta a kaszinóban folytak, egy a vidékről felrándult nagykárttyás mágnás tiszteletére.

— Hiszen tudod, hogy revanche-sal tartozom, vetette oda Jurisics.

Egy ideig némán haladtak egymás mellett, míg Szentgróthynek megint eszébe nem jutott valami.

— Igaz, — miért hagytad el őket ma olyan korán?

(Ők alatt mindig Szeveréket értették.)

— Megint belecsömöröltem egy időre a társaságba, mondta Jurisics kelletlenül. Irtóztató kiállhatatlanok voltak megint.

— Adél is?

— Adél is, az öregek is.

Adél olyan szemrehányó pillantásokat vetett reám, mint a haldokló őz a vadászra, — hogy ujat ne mondjak. Persze, hogy fogalmam sincs, hogy miért?

— Mindenesetre valami pletykát hallottak.

— Én is arra gondoltam. Talán éppen azt, hogy megint játszom. Az öreggel különben nem törődném, — epés bolond, a kivel akkor se tudnék megférni, ha nem játszanám. Nem való annak húsból-vérből való vő, hanem óraműre járó automata, amelynek a kulcsát ő hordaná a zsebében. Egy automata, a mely másodperczre van beigazítva, jön és megy, fejével bólint, vízzel keverve issza a bort és kezét csókol Adélkának.... Pedig tudod, hogy nincs egy csepp automata-tehetségem!

— Mi lesz ennek a vége? kérdezte Szentgróthy. Előre látom, egy nap majd ott fogod őket hagyni.

Jurisics keserűen nevetett.

— Ők engem, nem én őket.

Szentgróthy meghökkenve állott meg.

— Mi van veled?

— Semmi, — de, ha ez az eljegyzés felbomlik, akkor kitöri a nyakamat... Tudod, hogy állok. Apám főrendiházi tag, számos rendjel tudajdonosa és sokszoros *s a többi*, a vagyona azonban belefér a kabátja belső zsebébe. Mint bankigazgató, — azt hiszem, olyasmi? — busás fizetést kap ugyan, de ezt a fizetést havonként el is költjük rendesen, az utolsó krajczárig.

Nekem azonkívül jó csomó adósságom is van. Nem sok, mindössze legfőlebb 30-40,000 forint, amit mint a gazdag Szever-leány vőlegénye — félvállal is elbírok, —

de ha holnap felbontom az eljegyzésemet — hiszen ismered a zsidaimat!

Mind lassabban léptettek, most megálltak az aszfalton.

— Bolond állapot! mormogta Szentgróthy dühösen.

— A szülőkre már nem számíthatok, folytatta Jurisics. Eleintén az apám neve imponált nekik, de most már az se hat, mert megszokták. Az öreg Szever gyűlölt. Ha nem tartaná vissza a botránnytól való nyárspolgáriás félelem, talán már holnap az orrom előtt csapná be a háza ajtaját. Azt hiszem, már csak valami eklatans bizonyítékot keres ellenem, akkor aztán meg fog alkudni a botránnyal is.

— Pedig egy jóvérű fiatal ember ellen mindig lehet bizonyítékot találni, vetette közbe Szentgróthy.

— Egy remény van még: a leány. Ha ezt megnyerhetném, egészen megnyerhetném magamnak, akkor félvállról beszélhetnék az öregekkel.

Szentgróthy diadalmasan tipentett homlokára.

— Persze, — ez az! A leány! Hogy előbb eszünkbe nem jutott!

Aztán hirtelen megfogta Jurisics karját.

— Szereted?

Jurisics meglepetten mérte végig, aztán halkan elnevette magát.

— Te néha oly együgyűen tudsz kérdezni!

Szentgróthy ugyancsak elnevette magát.

— No no, hiszen csak úgy értem, ahogy a tizenkilencedik században szokás ilyesmit érteni... Különböleg elég csinos és van valami fagyos zárkózottság a modorában, ami engem a megfagyott pezsgőre emlékeztet...

— Talán megfagyott limonádét akarsz mondani?

— Azért kérdeztem, hogy szereted-e, mert régi tapasztalás szerint egy leány elbolondítására az a legbiztosabb mód, ha az ember maga is bolondul utána... A hideg vér ilyenkor nem ér semmit. Az csak akkor jó, ha a hódítás megtartásáról van szó. A forradalmárok mind vérmes emberek, az imperátorok pedig flegmatikusak.

— Meglepő megfigyeléseid vannak, jegyezte meg Jurisics, szelid gúnnyal. Megvallom egyébiránt, hogy a leányt éppenséggel nem találom ellenszenvesnek. Csinos, szelid és önző. Jó kis asszonyka lesz belőle, aki majd belevonja a férjűrat is önzése szűk körébe és akinek a vágyai nem szárnyalnak túl a konyha meg a gyerekszoba falain.

— Hát igazán csak limonádé?

— Olyasmi, — de nekem jó volna. A pezsgőt az ember a házon kívül is megtalálja.

Lassu léptekkel folytatták utjokat, Szentgróthy szórakozottan nézte az óráját.

— Még tizenegy óra sincs. A parthied csak kettő után kezdődik, — látod, még elmehetnénk valahová... Elmehetnénk a *Kaczagó galamb*-ba... Egy pár csinos leány énekel ott... *Jesszi* is oda jár mostanában...

— Éppen az kellene még, hogy most énekesnők után futkossak; szólt Jurisics.

— Igazad van, — jobb, ha egyedül megyek. Éjjel után majd találkozunk odafenn. Ugy-e, még nem is látad *Jesszi*-t?

Kezet fogtak az utcásarkon.

— Ki az a *Jesszi*? kérdezte még Jurisics.

Szentgróthy halk füttventést hallatott.

— Még csak nem is hallottál róla? — Nem lehet azt úgy kutyafuttában elmondani!

— Próbáld meg, hátha elmondhatod két szóval.

— Virágáros leány...

— Most már tudom.

— Semmit se tudsz! *Jesszi* egy csodálatos, talányos lény, aki vagy két hónappal ezelőtt bukkant fel a fővárosban. Magam sem tudom, honnan jött — egyszerre csak ott járt-kelt a füstös orfeumokban, egy hosszú fülü virágos kosárral a karján, szép természetét ringatva és fehér fogait mutatva. Ha valaki megtetszik neki, virágot tűz a gomblyukába. Pénzt nem kér érte, a bankót elfogadja, az apró pénzt visszautasítja. Tudod, hogy nem vagyok naiv gyerek, de mondhatom, még reám is azt a benyomást teszi, mintha hercegnő volna, aki pusztán kalandvágyból keresi fel a lebujjokat... A tartása, az öltözködése egy hercegnőé... A legcsodálatosabbat elfelejtettem megmondani: *Jesszi* megközelíthetetlen!

— Még neked is? vetette közbe Jurisics, kit barátja bőbeszédűsége untatni kezdett.

— Mindenkinék az. Pedig az egész arany fiatalság töri magát utána...

— Holnap majd többet beszélünk erről, mondta Jurisics. A viszontlátásig!

II. *Jesszi*.

Szentgróthy a *Kaczagó galamb* felé vette útját, Jurisics pedig betért egy keskeny mellékutczába, hogy ne kelljen a körútra kerülnie. Nappal kihalt, sötét utca, éjjel a lámpafénytől világos és a duhaj jókedvtől hangos. A sok kávéház és tánczterem sarkon követi egymást, a ki-becsapkodott üvegajtók mögül czimbalmozás és rikoltás hallatszik.

Éppen elhaladt egy ilyen lármás csapszék piros lámpása alatt, midőn a háta mögött üvegcsörömpölést és dühös kiáltást hallott, aztán egy emberi test végigzuhan a kövezeten.

— Ezt a hazafit ugyan kidobták, konstataulta magában Jurisics, — akinek ilyen jelenetek iránt is edzett idegei voltak, — a nélkül, hogy érdemesnek tartaná vissza nézni.

Könnyű, futó léptek és halk ruhasuhogás neszt hallotta, aztán valaki minden bevezetés nélkül karonfogta, egy ibolyaszagu, nevető, a futástól lihegő, karcsu női alak haladt mellette, ütemes léptekkel.

— Kérem, tegyen úgy, mintha összetartoznánk... sottogta a nő, inkább követelő, mint kérő hangon.

Jurisics az első pillanatban ösztönszerűen le akarta rázni karjáról, de aztán egyszerre *Jesszi*-re gondolt és, bár maga sem tudta miért, igen-t bólintott. *Jesszinek* kellett lenni, akiről Szentgróthy beszélt.

A fogai csillogtak, amint nevetett. A hideg daczára is födetlen fővel járt. Nyakára fehér, finom prémes-gallér simult, keztyűs kezében kis kosarat himbált.

A következő pillanatban Jurisics, aki be volt avatva a nagy város éjjeli életének apró-cseprő titkaiba, már sejtette, hogy minek köszönhette a leány ismeretségét. Egy rendőrtiszt járt a nyomukban. Mikor végül a fiatal ember türelmetlenül sarkon fordult és kelletlenül fölemelt fővel fordult a hivatalnok felé, az kevés habozás után befordult egy mellékutczába.

— Üldözte? kérdezte Jurisics a leánytól.

— Óh, már hetek óta a sarkomban van ez a Csámpor. Nem mehetek már sehová, hogy elém ne tolja a fertelmes arcját. Amióta belátta, hogy jó szóval nem mehet semmire, rám akar ijeszteni...

— Miért is csavarog egyedül ilyenkor? kérdezte Jurisics mosolyogva.

— Hiszen magammal hoztam *Friczit*. Mikor ott ülünk a kávéházban, egyszerre neki rontanak a pinczerek *Friczinek*, kifordítják a zsebeit, elvesznek tőle egy tucsat rossz kanalat, amit elcsent a kasszából, miközben a kaszirnőnek udvarolt, aztán kidobták az utcára...

— Hallottam a puffanását, konstátálta Jurisics.
 — Jó fiu az a Friczi, tette hozzá a leány, csak kár, hogy nem tud elszokni a lopástól.... A Kaczagó galamb ruhatárából is ezért csapták el....

Oly közömbös hangon mondta, mintha csak arról volna szó, hogy valaki nem tudja abba hagyni a dohányzást.... Tehát ez volt Szentgróthy *hercegnője!*

— Szeretője a Friczi? kérdezte Jurisics.

A leány nevetett, halk, harmonikus kaczagással. Nem boszankodott, inkább mulatságosnak találta a fiatal ember ötletét.

— Friczi büszke lesz, ha ezt holnap elmondom neki! Egy biczegő alak közeledett feléjük; hóna alatt klakká lapított czilinder kalapját tartotta, zsebkendőjét a szemére szorította..

A leány megállott.

— Nagyon megverték, Friczi? kérdezte jószíviuen.

— A gazemberek, tönkre tették a kalapomat!

— Fogadni mernék, hogy még az éjjel elcseréled egy ujjal.

— Haza kísérem? kérdezte a biczegő.

— Nem kellesz. Majd elkísér ez az ur.

Friczi alázatos bizalmasodással köszönt és távozni akart, a leány azonban utána szólt, keresgélni kezdett a virágai közt, és odadobott neki egy bankjegyet.

Azzal megint Szever Adél vőlegényének karja alá fűzte a kezét és jókedvűen mondta: Még nincs kedvem hazamenni. Ha akarja, elmennék önnel valahova.

(Folytatjuk.)

Énekek éneke.

— *Juda Halévi.* —

Fel dalra költő-társaim!	Pirul az ég, ha mosolyog
Mégis csak szép az élet;	S rózsáit hinti széjjel;
Ma édes dalba foglalom	S ha szétomolnak fűrtei
A nőt, az örökszépét.	Akkor van éjjel, éjjel.
Ez lesz, tudom, a legszebb dal,	Selyem ruhája úgy susog,
Mit valaha elzengtek,	Mint szeretőknek ajka,
Ne bölintson a falevél! —	Ha csókot lop az ifjú — és
Oh csendet, csendet, csendet!	A lány szívesen adja.
Szédítőbb mint a lángital,	Nem láttál karcsúbb pálmafát,
Egy csók a női ajkról;	Mint egy-egy női testet;
Bohó, ki földi életén	Boldog, ki ily árnyék alatt
Másért vesződik, harczol.	Valaha megpihenhet.
Sápadtan fordul le a nap,	Nem szórnak oly villámokat
Ha szemük oda téved;	Felhők a zivatarban,
Nyomukba mindenütt vidám	Mint ahogy ég a női ajk,
Az ifjuság, az élet!	Ha édes csókja csattan.
Nincs sebzőbb fegyver, mint a nyíl,	Talán azért sötét az éj,
Mely női szemből pattan,	Mert ő szemét lehúnyja?
Megölhet liliom-karuk	És álmai — : a csillagok
Egy bohó pillanatban.	Lobogó, tiszta utja.

Ha szeme gyilkolón talál,
 Oh az sohase vétek, —
 Mert néha halált érdemel,
 Ki női szembe nézett.

Makai Emil.

Mi és a mi gőgünk az csak egy; mi és a mi erényünk a már kettő.

*

Franciaországban minden dologra annyi a frázis, hogy azok segítségével ideig-óráig az ostoba is szellemes ember számba mehet.

Madame de Staël.

Heten vagyunk uram, heten....

Elbeszélés.

Irtta: ABONYI LAJOS.

(Vége.)

— De igen, Ugrikorovics megjelenése az oka. Mint a madár az auguroknak, ő már jelentette nekem a jövőt. Harmadnapra a válás kimondatott.... s meghallottam nemsokára, hogy nóm már más férjet is választott magának.

— S nem óhajtotta látni, birni legalább a fiát?

— De igen. A törvény tíz éves koráig az anyjának ítélte, s addig anyja mindég gátolta, hogy találkozhassam vele. Mikor feladták az iskolába, gondoltam, kilesem, mikor az iskolából jön s ellopom. Állok a sarkon és várom. Egyszerre a kirakat tükrében két példányban látom magamat. A negyedik hasonmásom a hátam megett állott, egy bonbonos zacskót tartott a kezében.

Még meg is szóllitanak helyette....

— Staffenberger.

— Igen. Megrázkódtam és elmentem onnan.

E találkozás végzetes. Ne legyen az végzetes arra a szegény gyerekre nézve. Nem kívántam többé látni, mert most már lehetetlen volt a fejembe nem vennem, hogy valahányszor valamely elhatározó lépésre szánom magamat, mindég egy hasonmásommal fogok találkozni s az végzetes reám nézve.

— Dehogy uram. Sőt ellenkezően. Ugrikorovics udvarló nyájasságának és Staffenberger bonbonjainak éppen a neje és kis fia iránt tanusítandó gyöngédségekre kellett volna önt emlékeztetnie.

— Nem uram. A jövődömondásnak be kellett teljesedni. *Ugrikorovics megjelenése megfosztott a feleségtől. Staffenberger megjelenése elvette fiamat.* Meg volt mondván: *Feleségemet szerettem, mégis el fogok tőle válni. Gazdag vagyok s a fiamat mégis más fogja fölnevelni.*

— Feldult ábrázattal mentem Szerencséhez.... Szerencs megnyugtatt, beadja a fiamat a Therésianumba. Megállt. Megpihent. Nagy lélekzetet vett. Megrázkódtott.

(No most már baj van.)

Én kérdőleg néztem reá.

— Tóth András jön, úgy-e?

Szomorúan felelt:

— Igen. — Ő rontott meg eddig legjobban.

Eddig? Furcsa, hogy szemembe mondja:

— Sziveskedjék folytatni kérem, nagyon érdekel....

Ő folytatja lassan, rejtélyesen.

— Szerencs mitsem tud szándékomról; de én fölteszem magamban, hogy másnap meglepem, a mint a gőzhajóra vezeti fiamat, utána lopódom.

Úgy is teszek.

Megyek. Ott megy előttem. Szép déli alakjával, csinos öltözetével kiválik a tömegből, a mint kis fiamat vezeti. A kezét fogja és úgy beszél hozzá nyájasan.

Utólérem őt. Megszólítom. A vállára teszem kezem. Hátrafordul.... Bámul rám.... Mentegetődik....

És gondolja uram! Elborzadok Hajszálaím az égnek merednek.... Az a szép férfi nem Szerencs....

Én vágok a szavába.

— Tóth András úr volt, ki egész idegen gyermeket vezetett kezén.

És emberem majdnem felfordított.... Könnyebb volt a lelkének, hogy legalább suttogó hangon úgy utánozza.

— Nos, nem meg kell ezen bolondulni uram?

S tevé utána szomorúan, leverten:

— Igenis, az ötödik hasonmásom volt — Tóth András. Találkoztam ötödik hasonmásommal....

Ah!... Már csak kettő volt hátra....

Nem, nem kell ezekkel találkoznom soha.

Rohantam, futottam haza....

A láz kitört rajtam.... Az idegesség uram.... Az idegesség.... Értse meg.... Megkaptam az idegességet.

Szerencs csurgó vízben talált.

— Es lett ennek is következése az ön életének folyamára? — kérdem én.

— Igen. — A mi megvan írva, az megvan írva. — Nem foglalkoztam többé semmi dologgal. — Mindent abba hagytam.... Mindenemet átadtam testvéremnek. Életjáradékot kértem magamnak s ki sem mozdultam többé a szobámból. Éltem a tudományoknak, olvasásnak. Az utazás szenvedélyem volt azelőtt, most olvastam utazó könyveket.... És ime uram, beszéljen bármit a jövendölések ellen. Az az ostoba, az az otromba, ellenmondással teljes jövendölés is beteljesedett rajtam. — *Folyvást utaztam anélkül, hogy a szobámból mozdultam volna.... Sohasem vagyok beteg, gyomrom jó, tudom ép, májam egészséges.... és mégis, mindég nyögök.* — Jön egy váratlan pillanat mindég, akkor összerázkódom.... eszembe jut, eszembe jut....

És elszítt szivarja végét idegesen begyúrta a hamutartóba.

— Haragszom a sorsra....

— Miért?

— Még kérdi; — felelt keserűen.... Azért, mert nem lehet újra kezdeni.... Ime most akartam.... Most bujok ki az odumból. Mert hínak.... Mert egy kedves alkalmat kapott a szívem, hogy kissé felüldüljek.... Azt vártam tőle.... Útrakelek.... és ime az ördög az utamba dobja önt. Vigasztalom magam, hogy ön Staffenberger, Ugrikorovics, vagy Tóth András, és ime uram ön egyik sem, hanem a hatodik.

— Mi a manónak is kódorog ön?

A szeme felvillant....

Szét néztem, hogy mivel lehet majd magamat megvédelmezni. — Az esernyőmet kaptam térdeim közé. Mentegőtöztem, hogy nem kerestem társaságát. Ujra kezdte izgatottan:

— Azt mondja meg kérem legalább, hogy mi czélből utazik ön?... Hadd lássam, hasonló dolog-e, — agyonüti-e az én útamat, mint hasonló volt egymáshoz az Ugrikorovicsé, a Staffenbergeré, Tóth Andrásé. Fogadom, hogy ön is, mint én, menyegzőre utazik.

— Igenis uram. — Engem egy gyermekkori jó barátom, Mesánszky ur hitt meg násznagyul kedves leánya lakodalmára. A losonci állomáson szállok le, s onnan kocsin még vagy két óráig utazom.

Emberem hátrahanyatlott ülésében, izgatott, majdnem dühös lett.

— Ihol van ni; mondtam. Éppen oda, a hova én. A fiam a vőlegény.... Kedvem lenne visszafordulni.

— Ne tegye ön; háromszor megtette és éppen azért ütött ki rosszul.... Kisértse meg, hogy negyedszer ön lesz erősebb a babonánál.

Szomoruan felelt, reszkető hangon:

— Hátha meghalok abban a pillanatban, midőn a hetediket látom?

— Ah! dehogy hal. Vegyen erőt magán.... Elképzelésből még nem halt meg senki.

— De én tudok rá kérem esetet.... A bohóc, akit pallosra ítélték, s kinek vizes kendővel csaptak a meztelen nyakára.

— Hagyjuk ezt.... Az bolond volt; ön okos, tanult ember. Tartsunk inkább fegyverszünetet. Gondolkozzék komolyan negyedóráig. Vajjon a babona beleszólhat-e az ön egészsége, függetlensége és a jó Isten dolgába?...

A fegyverszünet negyedóráig sem tartott. Megszóltal hanyag odavetéssel:

— Különbem mindegy.... Közönyös rám nézve az egész világ.... Közönyös minden.... Közönyösök ők is.... Miért ne vehetném egyszer a magam sorsát is közönnyel?

De szemei könybe lábbadtak. Egy nagy cseppet törölt ki szeméből.

— Nem uram! — szóltam hozzá. — Önnek nem közönyös semmi.... Önnek mélyen érző szive van.

Együtt szálltunk le, együtt ültünk kocsira s bár más-máshoz, de együtt érkeztünk O....ba, és még be is mutattak estve a lakománál egymásnak.

A háziur, a lány apja, a boldog örömapa, cselekedte azt tréfásan.

— Ime bemutatom neked az én régi kedves iróbarátomat: Abonyi Lajost....

Jób ur kissé meghökkent, de azután elmosolyogta magát.

— Nem igaz!... Ez urral együtt jöttem. Játszotok velem.... Nem teszték bolonddá.... Ismerős.... Ez az ur Márton Ferencz.... És nincs is már szükség velem figurázni.

— Brávó! — szólt közbe Szerencs, — így legalább két hasonmáson estél át egyszerre.... Mert ám igazat szóltok mind a ketten. — Márton Ferencz a hatodik és Abonyi Lajos a hetedik.

— Az sem igaz, — felelte Jób ur mosolyogva, — s odavonta magához azt a savószínű szakállu fiatal embert, ki elkeveredhetett volna közénk ősz embernek.

— Ez a hetedik; — folytatá nevetve s örömmel dicsekedett:

— Már láttam.

— Már látta ön?

— Óh hogyan!

Keblére zárta.... Megrázta kezeit.... Azután végignézte s édes elteltséggel mondogatta:

— Igazuk van. Valóban éppen olyan, mint én voltam fiatal koromban.

— S nincsen ez önnek ellenére? Nem borzad tőle?

— Oh Isten mentsen!

Azután ismét a keblére zárta. Könyezett, zokogott örömeiben.

Vállára tettem kezemet.

— Hát ugy-e, nem halt ön szörnyet?

Mosolyogva visszafordult, megszorította kezemet.

— Dehogy haltam uram! Sőt inkább nagyon boldog vagyok. Oly boldog, hogy sohasem hittem volna.

— Hátha még majd a nyolczadikat meglátja!

— Akkor tűzbe dobom Alhikmetet.

Az az ember, aki csizmát fabrikál, biztos, hogy megkapja a díját; aki könyveket ír és tragédiát csinál, az nem biztos semmiről.

M. de Tencin.

*

A történet, amely mindenre íngtani, elfelejteti velünk a szeretetet és a gyűlöletet.

*

Látván, hogy a nagy embereket sokszor bolondoknak festik, a bolondok gyakran nagy embereknek képzelik magukat.

*

Saison.

I. Az új „Nagysága“.

Járdánháza, 1892. jan. 18.

Kedves jó nénémasszony!

Talán el fog rajta csodálkozni, hogy így, minden látható ok nélkül, fölkeresem a soraimmal; de mikor tavaly nyáron a bájos Tátrafüreden megismerkedtünk, »néni« (már csak megtartom az akkori titulust, ha nem veszi rossz néven) olyan szeretetreméltó volt hozzám, hogy lehetetlen azt nem gondolnom, hogy örülni fog egy kissé, ha hirt adok magamról.

Mikor utólszor találkoztunk, akkor még csak epedő menyasszonya voltam az én szeretve imádozott férjemnek. Oh, ki sem is mondhatom, kedves néni, hogy milyen kellemes dolog az a férjhezmenetel! De igaz, hiszen néni is férjnél van, csak hogy már régóta s ezért talán nem is igen tudja most már, hogy eleinte milyen jó dolga van a fiatal menyecskének, kivált ha a sors olyan kegyes hozzá, hogy szolgabíróvá teszi egy kis városban.

Három egész hónapja meg két hete vagyok férjnél, vagyis 107 napja. Gyermekeim még nincs. Kálmánom ugyan (pirulva valom meg) felvilágosított a »kis idegen« eljövételének a megszábot idejéről; de én ebben nem igen hiszek neki, először, mert otthon, jó szüelim házában, a pusztán, gyakran hallottam, hogy a szolgálóink, akik férjhez mentek, pár héttel a lakodalom után boldog anyákká lettek; másodsor pedig mert azt gondolom magamban, hogy ha az állatvilágban oly nagy különbségek fordulnak elő (lásd p. o. a tengerinyulakat), miért ne lehetne ez ép úgy az embereknél is? Hát magának, kedves, sokat tapasztalt néni, mi a nézete?

De hadd beszéljek most inkább az itteni életéről. »Hegyen-völgyön lakodalom«, ez az én mostani életem. Nem is hiszi néni, mennyire, elkényeztetnek itt az asszonyok, milyen gyakran látogatnak meg és mennyi uzsonnára vagyok hivatalos — tisztességes, becsületes kávéra, no természetesen, kuglóffal meg tortával és befőttel, csinosan terített asztalhoz, nem úgy ám, mint az új nagyságánál szokás (erről az asszonyságról érdekes dolgokat fogok elmesélni!) kinél az ugynevezett »modern csevegő-italt«, a théát (kérem, uzsonnára théát!) csak úgy hevenyében, állva vagy ülve szürcsölgeti az ember, a kinél kávé-abrosznak híre-hamva sincs, és még csak nem is »egy asztalnál« ülnek együtt a vendégek, hanem feszesen, mintha csak futtában tenne az ember látogatást, foglalnak helyet szerteszét egy-egy alkalmatlan ülőalkalmatosságon!

Hogy milyen élénk hangulat uralkodik ez összejöveteleinken, azt le sem tudom írni! Szóba kerülnek itt apróra a napi események, hogy kinek van a városban új kalapja vagy új ruhája, melyik asszony kivel van fasében, miért, mi okból, mióta és mi módon békült ki emez amazzal, melyikök tette az első lépést, micsoda rengeteg számlákat kap az egyik, mennyi adóssága van a férje tudtán kívül a másíknak — városunknak melyik ifju leventéje melyik leánynak udvarol, mit mond ő és mit mond ő, mit szólnak hozzá az »öregek«, és egyáltalában mit szólnak hozzá az emberek, ami elvégre is a fődolog, mert a nép szava isten szava, mint apámtól hallottam, aki régi »deák« ember.

A menyegző igen kedvelt beszéd-tárgy nálunk, már csak a »trusszó« miatt is (mi is élünk ám itt elegáns kifejezésekkel!) Ily alkalmakkal kérdezetlenül is nyilvánítja a nézetét mindenikünk, ami a menyasszony mamájára nézve, a kinek mindenről gondoskodnia kell, igen kellemes és hasznos. Rendszerint a nászlakomát is meghányjuk-vetjük az uzsonna-kávék mellett, tanácskozunk

róla, s ha lehet, birálat alá vesszük a mátkapár leendő új lakását is. Mindezt csupa baráti jóindulatból.

Szönyegre kerül azután a szakács-művészetnek ép oly tanulságos, mint kellemes kérdése, mikor is mindenki előáll a maga tudományával s egyik a másikat (ugy hallom, már évtizedek óta) tulszárnyalni iparkodik. E nemes verseny következtében az idevaló urhölgyek ezen a téren ritka tökélyre emelkedtek, és bátran merem állítani, hogy az egész földkerekségen sincsenek olyan jó gazdasszonyok, mint Járdánházán. Messze földet bejártam én már néni, voltam Budapesten, Grácban, de még Bécsben is, ahol mindig gazdag és előkelő rokonaimnál voltam szállva, de annyi szakértelemet, mint itt, soha és sehol sem találtam. Egy kuzinom, aki kérem, magas állású diplomatához ment nőül, a turnszeverini helyettes konzul-segédhez, azt kérdezte tőlem egyszer, hogy tudok-e hájas-pogácsát sütni! Kérem, ilyen kérdést! Igazán, fel voltam háborodva, de édes mama megvigasztalt és felvilágosított, hogy hiszen az a szegény teremtés nem rossz akaratból kérdezte azt, hanem mivelhogy nem igen ért a sütés-főzéshez, legkevésbé pedig a magyar konyhához, hát ki akarta belőlem csinálni a hájas-pogácsa receptjét s azért tette azt a kérdést. Én hát elég kegyes voltam, megadni a kellő utbaigazítást a pogácsa-sütésre vonatkozólag általában; de ő olyan hihetetlen kérdéseket intézett hozzám, hogy arra a meggyőződésre jutottam, hogy bizony ő belőle sohasem lesz tisztességes háziasszony. Így p. o. beszélgetés közben kisült, hogy nem tud különbséget a nullás liszt meg az egyes közt, és azt sem tudja, hogy a tojást a tompábbik végére állítva kell elrakni! És ilyenből lesz a diplomatáné! Valószínű, hogy a vőlegénye sohasem tett föl neki ilyenemű kérdést, mert különben bizonyára a faképnél hagyta volna.

Láthatja tehát kedves néni, hogy vannak a nagy városokban asszonyok, akik ép oly keveset értenek a főzéshez, mint akár én a hegedüléshez vagy a versfargáshoz, és ép oly hiábavalónak tartják azt, mint én a czinczogást vagy rimelgetést. A különbség csak az, hogy nekem igazam van, nekik meg nincs, mert hegedüszó és rigmus nélkül meg lehet élni, de főzés nélkül nem — ezt mindenki beláthatja! Ami a festést, ezt a másik ugynevezett »szépművészetet« illeti, ez már sokkal fontosabb az életben, sőt sokszor nélkülözhetetlen is, mert p. o. én, mint szolgabíró, hogyan fogadhatnám a barátnéimat és köztök első sorban a főispánét meg az alispánét, festetlen, meszelt falu szobában! Ez egyszerűen képzelhetetlen.

De térjünk vissza hölgyeinkhez. Hogy sokoldalu műveltségnek nincsenek híján, azt mondani is fölösleges, mert a legfontosabbon, t. i. a háztartáson kívül, jártasak mindenféle női kézimunkában, tökéletesen tudnak és sokat is beszélnek németül, sőt a fiatalabbak egy kicsit francziául is. Ezek aztán zongorázni is tudnak, mert ez a kettő, úgy látszik, karöltve jár, ámbár az én nézetem szerint a zongorázás, mióta a billentyűs kintornákat fel találták, egészen fölösleges. Regényt mindnyájan olvasnak, főképp a lapokból. De a regényen meg a tárczán kívül nem csupán az apró hirdetések olvassák, mint a tisztelt férj-urak gunyosan állítják, hanem az ujdonságokat, a törvényéseket, meg a színházakat is. A vezércikkeket elvből nem olvassák, még pedig azért, hogy a férfiaknak konkurrencziát ne csináljanak. Mert hiszen mi asszonyok mindenhez jobban tudunk, s így a férfiak könnyen rosszul járhatnának.

Ami a hölgyek ítélő-képességét illeti, az rendkívül éles és mindenre kiterjedő. Kiténik ez főképp a barátnőik megítélésében. Láthatja tehát néni, hogy én itt egy »foyer intellectuelle« közepette vagyok (hogyan tetszik

ez az elmés francia kifejezés?) és felséges multságban telnek a napjaim.

De most még egy szót arról a fiatal asszonyról, az »uj nagyságá«-ról, amint nevezik, aki nem rég költözött ide a fővárosból. Tulságosan testhez feszülő ruháival, különöz modorával és furcsa berendezkedésével töménytelen okot szolgáltatott már nekünk a megbotránkozásra. Képzeld, néni, a szalonjában nincs garnitúra, és minden szék meg fotel más-más formájú és színű, ahelyett, hogy a többivel harmonikus egésznek képezne; pamlag helyett török diván van a szalonjában, és — el ne áruljon, kérem — egy nyugágy! Igenis, egy nyugágy a szalonban! Látott már valaki ilyet? És ez még nem minden. Nem bizony. Olaszfal is van a szalonban, mintha betegszobának volna berendezve! Továbbá minden néven nevezendő pogány országból a legkülönbébb tárgyai vannak s a falakat szőnyegekkel borította be! Igazán komikus! Hát hiszen meglehet, hogy Afrikában ilyen a divat, de minálunk csak mégsem járja az efféle ujtás.

Mikor először voltam nála, azt hittem, hogy még nem takarítottak, olyan össze-vissza állott minden, a rendnek és szabályosságnak minden nyoma nélkül. Egy fali polczon különféle kávécsészék voltak sorban rakva, melyek közül az egyiknek a füle csak úgy volt odaenyvezve (megtúrta maga, néni, a szobájában egy törött füle csészét? Én nem!) valamivel odább pedig két tányér csüng a falon, ami bennem azt a gondolatot keltezte, hogy ez a szoba előbb ebédlőnek volt szánva, s most átrakodtak. Hogy ez szalon akarjon lenni, azt ily »összeállítás« mellett sohasem sejtettem volna!

Én azt gondolom, hogy ha ilyen szobában kellene élnem, tisztára megtévelyednék, mert ha az embernek folyvást olyan hóbortos dolgok vannak a szeme előtt, lassankint meg kell tőlök háborodnia. Mennyivel uriasabb a mi piros selyem-garnitúránk, az ő becsületes farámáival, meg a jó, kényelmes nagy asztal — (a nagyságának csupa törékeny, filigrán holmijai vannak, a miket ő »keleti asztalkák«-nak nevez, amiket minden józanészű ember kényelmetlen »stokkedliknek« néz és amik minden képzelhető ok nélkül szerteszét állnak a szobában), s az asztalra a szép nagy albumok, telve az elhunyt és élő kedveseink arczképével, meg a szorgalommal és kitartással horgolt terítők és szuczichlik, a patyolat fehér csipkefüggönyök, meg a fényesre vikszolt pádimentom! Ő nála mindezeknek nyomát sem láthatni, mert a palló mindeütt szőnyegekkel van leterítve — nyilván, hogy kevesebbet kelljen tisztogatni! A függönyök nehéz kelméből vannak — persze azokon nem látszik úgy meg a piszok. Kézimunkát pedig nagyító-üveggel sem lehetne fölfedezni sehol! No már lusta asszony lehet, és olyan gyámoltalan, hogy még a cselédjeinek sem tud dolgot adni, mert hiszen magának sincs halvány fogalma sem arról, hogy milyen hát a jól feltakarított szoba.

Én istenem, a szőnyegek még csak megjárják, ha tisztességesen volnának szőve, de látná csak, néni, ezekét a mustrákat! A minta az egyik felén nagy, a másikon apró, emitt négyszögletű, amott gömbölyű, minden beosztás és kiszámítás nélkül. Nyomoruságos gyárak lehetnek azok ott Kis-Ázsiában vagy hol, a honnan ide származtak. Hanem persze, most jut csak eszembe, bizonyosan úgy lesz, hogy ott a szőnyeg-ipar még csak kezdődőfélben van s így aztán olcsóbban kapni a portékát!

De a »nagysága« nem is elégszik meg azzal, hogy a szőnyegetek azokból a vad országokból hozatja magának, hanem azonfelül még ócskák is, és ezt ő nyíltan bevallja! De nemcsak a szőnyegek, hanem a képek, encsem-bencsem-holmik és porcellán-félék is ócskák. A minap azt mondta előttem — hallotta az alispánné is — hogy »Alt-Wien«-porcellánt szándékozik bevásá-

rolni. Én erre egészen ártatlan, nyugodt képpel azt a megjegyzést tettem: »Én istenem, kiki úgy tesz, ahogy telik neki — már én csak »Neu-Wien«-t vennék!« Látta volna, néni, hogy micsoda arcot vágott erre a »nagysága!« Sehogy sem tudtam belőle kiokosodni. Nagyot nyelt, mintha a torkára forrott volna valami, és azután — semmit sem mondott, nyilván mert nem tudott, mit felelni. Én pedig azt gondoltam magamban: »Jaj, édes lelkem, költsön maga kevesebbet selyem-pongyolákra, akkor nem lesz szüksége arra, hogy ócska edényt vásároljon új helyett; selyem-pongyola, ócska porcellán, hogy illik az össze?«

De már azt veszem észre, hogy tisztességesen elfecséreltem az időt. Legközelebb majd többet irok, mert anyagot szolgáltat a nagysága eleget. Mára pedig — adieu, kedves néni!

Öleli és csókolja hú

Marcskája.

II. Az én jelöltségem története.

A mult héten, egy elsőrendű kritikus Falb-este után, még déli tizenkét óraker is szundikálva heverésztem az ágyamban, mikor egyszerre Endre bátyám toppant be az ajtón. Szörnyen elresteltem magamat, mert Endre bácsit mindig nagyon respektáltam, lévén tizezer hold primae classis bácskai földje révén kitűnő váltó girans, és mint a független párt egyik aranyházú és befolyásos korifeusa, nem megvetendő protektor. De ma szokatlannul simán és szeliden beszélgetett velem.

— Egy kéréssel jöttem hozzád, öcsém; — rukkolt ki végre — a pártom felléptetett Edelényben. Sohasem jártam ott, de hallottam, hogy olcsó kerület, kevés a választója s az is csupa polgári elem, amelyet könnyű kapacitálni. Ma kaptam a pártelnöktől, az edelényi plébánostól, levelet. »A siker biztos« — írja — »de csak azon esetre, ha a programbeszédre egy-két notabilitást is hozok magammal, mert az edelényiek semmivel sem rosszabbak a mucsaiaknál, ott pedig három kitűnőség is járt a jelölttel.« Ez a clausula szörnyű zavarba hozott. A mi pártunk oszlopai szét vannak szóródva a szélrőzsa minden irányában. A jelöltekben utazó commis voyageur urak közül egyetlen egy sincsen idehaza. Segíteni kellett hát magamon s valódi notabilitás hijján legalább talmiról gondoskodnom. Már találtam is. Egyik Berkes lesz, az irodavezetőm. Roppant borizü, basszus hangja van a fráternek, iszik, mint a gödény és a soroksári tüzoltóság alparancsnoka. Uniformisával lefőzi a legexotikusabb generálist. Csupa qualificáló tulajdonság. A másodiknak téged szemeltelek ki, illetőleg az asztrakángalléros Palmerston — téli kabátodat. Az imponálni fog, főleg ha felveszed hozzája azt a söröspohár alakú czilinderedet, meg az atlaszgalléros smókingodat. A három órai vonat kell indulnunk, hogy a banketról le ne késsünk.

Persze, hogy felcsaptam. Ez az excursió nagyon jót fog tenni az én mámoros fejemnek. El is mult a katzenjammerem egészen, mire késő alkonyatkor Edelénybe megérkeztünk. A pályaházban impozáns fogadtatás várt reánk. Hat Rozinatera emlékeztető sovány, szürke táltoson gatyás banderium feszengett, meglehetősen gyatra lobogókat lengetve. Hat fehér ruhás, lesütött szemű, pirospozsgás falusi szűz, a saisonnak megfelelőleg rőzsalevél helyett korpát szórt az elcsuszás ellen elénkbe a havas utra. A plébános egy végtelen beszéddel tisztelt meg, amely a világ teremtésével kezdődött és a végítélettel végződött és három részre volt osztva, mint valami nagypénteki szent beszéd. Endre bácsi röviden válaszolt s azután megindultunk a »Zöld hattyu« felé,

utközben a tömeg lelkes kortesnótákat énekelt a legajátosabb bucsujáróknál is hamisabb hangon.

A vendéglőben sietve letelepedtünk a felterített asztalok mellé. Mi — notabilitások — persze az asztalfőn. Mellettem a tisztelendő ur ült peccsés, fakó reve-rendában, ócska gummi collaréban, borotvátlan, tuskés ábrázattal, valóságos paródiája a francia parfümös salonabbéeknek. Velem szemben az iskolamester hunyorgatta zöldesszürke szemeit, apró, mozgékony, szürke emberke, pompás modell egy penészes erdei manó alakjához. Berkes jobbán a jegyző ült, aki folytonosan a legmulatságosabb poseokat vágta. Rázta sörényét és Liszt-féle mozdulatokkal gesztikulált. Komikusan libegett rajta térdeverő szalonkabátja, amelyet kifordított, bizonyosan úgy vélekedvén, hogy inkább dukál bélésnek a közönséges posztó, mint a drága selyem. Egyebütt a kékmandlis gazdák sorakoztak.

Gyorsan ettünk, sokat ittunk, keveset beszélve és alig tekintve fel a kék-tulipános tányérokról. De amint a flaskók rohamosan ürültek, a csuszánál már nagyon emelkedett a hangulat, amelynek élesztésében oroszlán-része volt a Berkes fráternek, aki dalolt és — hivatásához illően — kommandirozott folytonosan.

— Oltsuk a tüzet, urak!

Öntötték is magukba a folyadékot, ameddig úgy teleszítették valamennyien magukat, mint a vízbe dobott spongya. Csak az asztal alján ült csendesen néhány mameluk-természetű öreg, akik mint a fejbiczczentő porcellán mandarinok, csak a fejüket hajtogatták, no meg a poharakat. Ezek bizonyosan a kormánypártból desztáltak hozzánk.

A bíró minden áron egy fogpiszkálóval akart rágyújtani a virginiájára s mikor ez sehogyan sem sikerült, nagyon kikelt a kormány ellen. Egy torzonborz arcú kurucz atyafi dantoni hangon vágta közbe: »zóna«, amit már többször hallottam tőle, valahányszor valami hallatlan erős kraftausdruckot akart használni. A fehér abrosz valósággal úgy nézett már ki, mint egy tarkán kiszínezett mappa. Az iskolamester is annak nézhetett, mert fontoskodó arcczal bökött az ujjával egy fantasztikus alaku veres bor-folt felé, magában motyogva: »Európa.... Európa« — s mikor abban egy parányi zsirpecsétet fedezett fel, elégedetten mosolygott: »Ede-lény.... persze hogy Edelény!« A tisztelendő ur meg mindenáron meg akarta repetálni üdvözlő beszédjét, de a sok Károlyi Gábortól nem tudott a világ teremtésénél odébb jutni.

A sajt után felkelt Endre bácsi, hogy a matadó-rokkal egy kis eszmecsérét folytasson, de mindjárt az első úgy lefoglalta valami peres ügye fejtegetésével, hogy nem tudott szabadulni tőle. Én meg kaptam magamat és az ő kényelmes karosszékebe helyezkedtem. Hogy, hogy nem: egyszerre csak azon vettem észre magamat, hogy körém kezdenek gyűlni az emberek. Mindeniknek volt valami bizalmas megsugni valója. A kisbíró csunyául leleplezte Ároki Kis Mihályt, a főkortest és szememre vetette, hogy engedve kérésének, a lobogókat nem kikészítve, hanem végszámra küldöttem meg neki. (Én?...) Ugyancsak kevés és hitvány zászló lett belőle, hanem annál több Viczának lesz olcsó zöld pruszlikja, vörös alsókája a nyáron. Szentés Bódi arra kért, hogy valami fái viczlapot rendeljek a számára. A plébános az elke-reszteléseket kezdte fejtegetni. Német Péter a lakcime-met kérte, mert Pestre készül. Volt eszem, a bátyámét diktáltam fel. Egyszerre meg a jegyző hajolt fölém és roppant titokzatos mosolylyal a nevem után tudakozódott. »Szórakozott perszóna vagyok, domine; isten bizony elfe-lejtettem« — mentegette magát. Gyanútlanul megmon-dottam. Erre örült lépésekben futkosni kezdett a szobá-

ban, majd egyszerre egy merész pirouettel az asztalra ugrott, poharát ragadott és felém fordulva, rémséges páthosszal szavalni kezdte:

Éljen Porteleky Árpád,
Amerre csak áll a Kárpát,
Merre ősszel vannak náthák,
Hushagyóra ékes mátkák.
Éljen a haza!

Az utolsó sorokba már Beke fráter is belekontrá-zott és a végén lelkesülten konstata: valóságos Petőfi! Endre bácsi az asztal végén nagyot nézett, én sem értet-tem a dolgot, de tréfára fogtuk fel mind a ketten s még ő tapsolta meg a leglelkesebben az én ovációmat. De alig hallgatott el a jegyző, a plébános emelkedett fel s szín-tén felém fordulva, rettenthetlen kitartással végigmondta az egész vasuti beszédet. Mikor pedig elvégezte, egy-szerre csak a vállukra emeltek a polgárok és iszonyu éljenzúgás között körülhordozták a teremben.

Eszmélni kezdettem. Világos, ezek a berugott embe-rek megtévedtek a személyben! Endre bácsi sem tapsolt már s mikor végre földet értem, kivonszolt a teremből. Bezárkoztunk a szobánkba és lefeküdtünk.

*

Másnap korán felébredtem és kisiettem az udvarra. Ott találtam már az egész tegnapi sokadalmat. A hat sovány Rozinantet, a hat lesütött szemű szüzet a korpás kosárral kezeiben és a tisztelendő urat dikcióra készen. Örültem neki, hogy felvilágosíthatom a jó embereket a tegnapi tévedésről, ha ugyan még maguktól nem jöttek reá. Elkezdtem hát a bácsikámat ajánlani nekik, de lehetetlen volt kibeszélni magamat. A jegyző megrázta sörényét és méltóságteljes poseba vágta magát.

— Nem addig a, uram! Nem hiába ajánlották az urat onnan felülről. Ugy megszerettük az este, hogy el nem eresztjük körünk-ből, — s nyomban reá felzendült az ujszülött kortesnóta:

Éljen Porteleky Árpád,
Amerre csak áll a Kárpát...

Berkes fráter is felriadt a zajtól és kidugva bog-lyas fejét a szobája ablakán, álmos, rekedt hangon bele-rikkangatta: Éljen a haza!

S így vagyok én jelenleg az edelényi kerület egye-düli képviselőjelöltje.

Bertalan Géza.

A Védákból.

Ahol az asszony tiszteletben áll, ott mindenütt elégedettek az istenségek; de ha nem tisztelik, hiába való minden ájtatos cselekedet.

*

Elzárva férfiak őrizete alatt, az asszony nincs biztonságban; csak azok vannak igazán biztonságban, kiket a saját akaratak őriz.

*

Ne üsd meg a nőt még virággal sem.

*

Az apa tiszteletreméltóbb, mint száz tanító; az anya tiszteletre-méltóbb, mint ezer apa.

*

Az asszony soha se cselekedjék a saját esze szerint.

*

Ha a nő nem ékeskedik ragyogó díszben, férje szívében nem támaszt örömet.

*

A rosszak azt mondják: senki sem lát meg bennünket; de lát-ják őket az istenek és a bennök lakozó lélek.

Egy kaczer asszonynak.

*Az ifjúságnak perzselt napja
És majd megölt a szomjuság,
Te elűzted a szerelemnek
Elgyötrött szegény koldusát.*

*És most, hogy kissé megüdültem,
Egy tiszta forrás ad erőt,
Magad kínálatsz édes csókkal,
Mit megtagadtál ezelőtt.*

*A szíved akkor csupa jég volt,
Most lángja kicsap ajkadon,
De nem szorulok olvadt jégre,
Ha forrásból is ihatom!*

Barna Izidor.

Kenedi Géza.

Ez a szóke, fakuló és szögletes koponya igenis Kenedi Géza. Német koponya, fürkésző szürke szemekkel s valami sajátságos melancholiával az arcán: az utca végéről is ráismerni az íróra, még pedig arra az íróra, a kinek még lenne sok elmondani valója, ami nyomja a kedélyét, de a kire rátette ólmos kezét a sors.

A ki valamikor Magyarország kulturtörténelmét, különös tekintettel az irodalmi talajviszonyokra, megírja és a rétegek mélyében fog botorkálni, oly szellemi erdőségekre talál majd, melyeket a közöny és értelmetlenség eltemetett, mint az őskor erdeit a hulló föld, s melyek önmagukban égtek feketére, mint azok égtek a föld alatt kőszénné.

Kenedi Gézát is régen látom én befelé égni. Annyi mélységgel, annyi tartalommal és kritikával, meg hozzá annyi karakterrel, nem is igen neki való ez a kor, melyben csak a torok győzi meg — a láb a versenyt, de melyben tehetség és tudás csak ifjúságuk, lendületük és szívük árán képesek érvényesülni. Ebben a nagy égési proceszusban pedig — hiába villan meg az ész, hiába vet lobbót a lendület, — a társadalom süket földomlása és a politikai ármányok silány fővenyfuvasa ráfekszik mint a fatum és magába temeti a fenyőket.

E pillanatban, mikor a politikai láz gyötri az országot és a finomabb illat elvész a politikai alkoholizmus fanyar gőzkörében, éppenséggel nem tartom anachronizmusnak a rezedás illatüvegcsét felbontani. Ne higyjük, hogy az ország színe-java került most felszínre, a mely mellett eltörpül minden tehetség és minden hivatottság. Mert jól mondja Carlyle, hogy a parlamentben nem a nemzedék legképebbjei, hanem azok ülnek, a kik a legképebbek voltak a megválasztatásukat keresztülvinni. És igazában úgy áll a világ, hogy a parlament ujjáalakításának ideje valami megnevezhetetlen iszaperupcióval esik egybe, mely néhány igaz tehetség mellett az öblösszájú stréberségek és az egyszerű tolakodó silányságok valami undok fajtát veti felszínre, hogy az igaz

hivatottság meg politikai készütség megdöbbenve ugrik félre ettől a kétesértékű konkurrencziától.

Ne higyjük tehát, hogy — mert a piaczi árak mellett nem jegyzik e pillanatban az alkotmány tőzsdéjén Kenedi Géza nevét, már azért nem volna neki akár önbecse, akár forgalmi értéke. A ki műértő és gourmand, kinek nem romlott még meg az ínye a piaczi pálinkától, az mindenkor rá fog találni a finomabb fajtájú butelliákra és mentől pókhálósabb az üvegje, annál csendesebb gyönyörrel fog hozzáfogni aranyszínű tartalma üritéséhez. Én nekem valami különös kedvem telik benne, hogy éppen abban a pillanatban bontsak fel egy ötputtonyos aszú-butelliát, mikor a nagy világ szentül esküszik rája, hogy azon ezer emberen felül, a kik az országot most megenni készülnek, más valami nem létezik már a négy folyam tájékán, mint áhitatos szavazó.

Ugy mondtam feljebb, hogy én Kenedi Quintus Gézát befelé látom égni. Ezzel jellemezve van az embere csak úgy mint az írója. Sem értelme, sem kedélye nem találta még fel eddig a maga légkörét, de mert mindkettő abból az égvényes fajtából való, melynek égni kell, mert különben megfullad a hamvában, ezért a saját maga belsejének mélyeiből meríti ő a tüzelő anyagot és úgy égeti csendes melancholiában egymásra porrá a maga belső gazdag felszerelését, bálványait és ideáljait, mert ő egyike azoknak az Azráknak

Ő pedig ott ül a maga filozofijával a kandallója előtt, melyben ideáljai égnek, és mélázva nézi röpülő szilánkjait, szenesedésüket és végül hamvukat, azt a szürke szent valamit, a mi csak úgy jelzi végét az istennek, miként az embernek.

Kevés ember bir annyi aszketizmussal, hogy saját magával fűtsön, mikor fázik a világtól. És Quintus joggal fázik az emberektől, a minthogy a dolgok végén minden tartalmas ember borzadva vonul vissza a saját kérégebe a külvilág nyomorusága elől. De a mig mások az élet nagy igazságának meglátása és megértése után a belső isteneiket eladják, addig Quintus mint valami Sardanapal, szerelmes idealjaival egyetemben veti magát a saját belső lángjaiba. Ilyen szituációban leltem én őt a minap. Kandallója előtt ült és valami isteni humorral nézte a lángokat, miket isteneivel szított, miközben Carlyleből pipázott elvont morált, hogy csak úgy füstölt tőle a szoba. Rátettem kezemet a vállára és egy »választási ujdonságot« nyomtam a kezébe. Vigyázz, mondtam, — a miglen te az igaz isteneket elégeted, a bálványok hódítják meg a világot. Ordító Lőrincz írotársunknak már a nép kifogta a lovait

Talán fordulat lesz ez Kenedi filozofijában.

Homo.

Mikor én születtem

Mikor én születtem
A csillagok hulltak,
Valahol, valahol
Sötét átkot mondtak!

Hulló csillagá lett
Életem világa,
S azt a sötét átkot
Nem mondták hiába

Szarvas Mariska.

Krónika II.

— Jan. 23-án.

(A paralysis.)

Nestor kollegámnak.

Minthogy még mindig mindenütt csak Maupassant-ról és a paralysisról van szó, ám beszéljünk róla....

*

A beteg állapotáról a lehető legellentétebb hírek érkeznek. Örült. Nem örült. Gyógyíthatatlan. A gyógyulása bizton várható. Tollat soha se vehet többé a kezébe. Most is csak a munkán jár az esze; olvas, ír, dolgozik. Üldözési mánia; hiradója az agylágyulásnak. Pusztá nervozítás; úgy beszél a látogatóival, akár lord Chesterfield.

Mintha csak egy képviselő-jelöltről volna szó, aki körutat tesz a kerületében, s akiről a szerint beszél a krónika, amint ellenzéki vagy kormánypárti füleknek van szánva a hír.

Az ellentmondások e labirynthusában bajos eligazodni. Annál bajosabb, mert a beteg irónak sok doktora van; s a sok doktor, az orvosi hagyományokhoz képest, a hány annyiféleképp beszél. Mégis ezeknek a nyilatkozataiból legalább szerezhetünk némi tájékozást. Ne örvendjünk ennek a kis bizonyosnak se; nincs benne köszönet. A bulletin-ek tudós szóhalmazából csak annyit vehetünk ki, hogy Maupassant, fájdalom, *nem* örült.

Bár örült volna! Mindenki, aki igaz részvételt van e szerencsétlen nagy ember iránt, szívből kívánhatja, hogy bár örülne meg szegény, de becsületesen és igazán. Az örültség (az, amit közönségesen örültségnek szoktunk nevezni) olyan mint a halál; se jó, se rossz. Az, hogy valakinek a fejében megbomlott valami kis kerék, nagyon kínos lehet a hozzá tartozókra nézve; de az illőre nézve mindegy. Ő maga nem tud róla, s nem szenved miatta. Ez csak egy formája a halálnak; s meghalni még nem a legrosszabb, ami embert érhet.

A legrosszabb, ami embert érhet: szenvedni, elgyötört testtel hatványozottan érezni a szenvedést, és tudni, hogy ez így tart a világ végezetéig, addig, amíg én én vagyok, és a világ világ.

Minden arra vall, hogy ez a rettentő sors érte azt a szegény embert is, aki nekünk mindnyájunknak annyiszor okozott örömet a lelkiekben való nagy pazarlásával. Ugy látszik, Maupassant nem örült, hanem paralytikus, aki tudja, hogy mi baja; s az az állapot, mely a multkor olyan riadalmat okozott, a búskomorság. De nem a szimpla búskomorság, pusztá jelensége a rettentő bajnak; mert ez az állapot is félig öntudatlan a legtöbb esetben. Hanem százszoros búskomorság, melyet megsokszorozott a kétségbeesés, a világos tudat, hogy ez csak az első lépcső, mely visz lefelé, az ürbe; száz-ezreszeres búskomorság, melyet vigasztalanná tesz a bizonyosság, hogy hiába minden, nincs mentség, ez az agyvelő, az élet, a minden.... — félév, egy év, legfeljebb két év! — és elpusztul, okvetetlenül elpusztul, olyan kélhetetlen természetszerűséggel, mint hogy tavasszal a fa rügyet hajt és a rózsza kivirágzik....

..... És az a hülye szolgál meg kivette a golyókat a revolveréből!

*

Talán sikerülni fog a doktoroknak azt az egykor oly fényes, oly világos elmét, melyet a betegség immár megtámadott, elaltatni, s jótékony lelki bódító szerekekkel tartani örök kábultságban.... Ha a bolondokat nem is tehetik többé eszesekké, talán sikerülni fog nekik egy nagy eszű embert bolonddá tenni.

Mondjuk rá, hogy: Ámen! Mert, tessék csak elképzelni, mi lehet az: várni a paralytist!

*

Addig mi rébuszfejtéssel szórakozunk. A kérdés az (csoda, hogy még nem akadt lap, mely megszavaztatta volna rá a közönséget): mi idézte elő Guy de Maupassantnál ezt a rettentő betegséget?

Felelet van bőven. Mindenekelőtt persze a jó kis Ibsenek öröme s a rossz kis Daudet-k mumusa: az öröklés.

Zola Emil, a fő-örökös, némi elégtétellel — mely nem igen válik diszére — fejezte ki meggyőződését, hogy egykori tanítványa az öröklés áldozata. Ennek a hypothesisnek nem hiányzottak a támasztékai. Egyszerre igen sokan találkoztak, akik tudták, hogy Maupassantnak az apja, agybeteg, a testvére pedig örülten halt meg; s hogy az édes anyja idegbeteg, aki a napfényt nem bírja elviselni, s ezért zárt ablak-táblák mögött, lámpavilág mellett éldegél.

De akadtak egyéb kitünő okok is. Az aetherrel való visszaélés, vagy a morfinómánia; ha úgy tetszik mind a kettő. Aztán meg a tulságos sok sport; a tizenkét órás evezések, melyek nem edzették, hanem kifárasztották, kimerítették. Mások szerint: de bizony az asszonyok. (Ez a hozzávetés persze nem maradhatott el; tekintettel a Maupassant athleta-alakjára, férfias szépségére, no meg a gazdagságára: hogy is lehetett volna másképp?) Emlegettek egy nagy, kielégítetlen szerelmi érzést is, melylyel a *Notre Coeur* figyelmes olvasói nem is ok nélkül gyanúsítják Guy de Maupassant-t. Végre felhozták, hogy talán az izgatókkal erőltetett szellemi munka volt a megrontója.

Aztán rendre érkeztek a czáfolatok; a minthogy mindez együtt nem is állhatott meg. (A morfinómánia például kizárja az asszonyokat.) Kiderült, hogy az örökléstől nyugton alhatott volna; a testvére napszúrás következtében halt meg, az édes anyja ideges, mint sok más öreg asszonyság, de ennek az idegességnek nincs se regényes, se valami aggasztó színezete, az apja ma is él és egészséges, mint a makk. Kiderült, hogy aethert és morfin-t soha se használt, hogy a szerelemben nem exczedált jobban, mint akárki, s hogy utolsó kalandja a magaviseletén nem hagyott nyomokat. (Már pedig aki egy nagy szerelmi szenvedélyt teljesen el tud titkolni, az olyan önuralomról tesz tanuságot, amely mindenre praedestinál, csak az agylágyulásra nem.) Szóval: khaosz.

Igazán érdekes, hogy egy-egy megriasztó eset alkalomával a kósza hír mily bőségesen szolgál minden elképzelhető magyarázattal. Nem történhetik nagyon hangos detonáció, nem következhetik be szenzációs haláleset, hogy az okokat illetőleg ne válogathatnánk a kommentárok közül. Mintha egy valóságos apparátus dolgoznék az emberiség megnyugtására, Mert hisz ez a sok kósza hír nem való egyébbre, mint hogy megvigasztalja azokat, akiknek szintén fáj a fejük. Ön aggódik, mivel a szerelemben nem volt talán mindig mértékletes? Soha se féljen, mindezt a morfin okozza! Önt meg az nyugtalanítja, hogy a morfin-t tovább használta, mint az orvos rendelkezte?! Eh, gyerekség! A morfin még szelid dolog a tulságos szellemi munkához képest! Önök végre hypochondrizálnak, mert kissé sokat virasztottak a munkasztal mellett?! Sebaj! Mindez csak az oktalan sport, a nagy testi fáradságok következése, vagy — ha ez önt véletlenül megvigasztalhatja — pusztán öröklés kérdése. Mindenki kiválaszthatja magának azt a magyarázatot, mely egyéniségének a leginkább konvenial. S meglehet, a figyelmesebb ujságok nemsokára már így fogják formulálni a dolgot: »X. Y.-t, a szerencsétlen nagy embert

igen sokféle visszaélés rontotta meg, de semmi esetre se az, ami lapunk tisztelt olvasóit nyugtalanítja.»

*

Ki láthatna tisztán az efféle dolgokban, különösen, ha maguk az adatok is olyan ellenmondók, hogy a kétségtelen »tény-állás«-t szinte lehetetlen megállapítani?!

Mégis, mindabból, amit valószínűnek kell elfogadnunk, az »antecedenciák«-ból, eljuthatunk egy eléggé plausibilis föltevéshez, melyet nem kell körülbástyáznunk fentartásokkal, hogy a kalandos magyarázatok ellenében megőltalmazhassuk.

Ez a föltevés nem zárja ki az inklinációt, se ama közönséges visszaéléseket, amelyeket a mai ember úgy szólván napról-napra elkövet. Hát nem természet-ellenes-e az egész életünk?! Nem akkor és nem annyit alszunk, a mikor és a mennyit kellene; nem táplálkozunk észszerűen: ha szegények vagyunk, nem táplálkozunk eléggé, ha pedig gazdagok, nem táplálkozunk józanul, sok fűszert, izgató edelt és nehéz italt használunk stb. —; nem tartunk mértéket se a munkában, se az élvezetekben; és végtére, egy epikureus világnézetnek hódolva, nem óvjuk meg magunkat se a szenvedélyektől, se a bánattól, se a gondtól. Számítsuk csak össze, mennyi abuzust követünk el bármely közönséges napon. Az álmunktól elloptunk másfél órát; a nyolcz órán felül dolgoznunk kellett még harmadfelet; hogy ezt »helyre« hozzuk, vivással vagy evezéssel fárasztottuk kimerült testünket; aztán meg a három csésze fekete kávé, ami felesleges volt, a két csésze thea, ami elmaradhatott volna, a nehéz étel, amit kár volt megenni, a fölösleges bor, amivel amazt le akartuk »öblíteni«, az erős szivarok egy pár fölös számu darabja, amit már csak az étel-ital kivántatott meg velünk, a szerelmi hiúság egy-egy hőstette, a szenzáció a színházban, a hátgerinczet borzongató olvasmányok, a bosszúságok, a mindennapi gond és a többi. Mindehhez nem is szükséges valami bohêmes karakter (több ágens van, mint »bohême«, aki így él); s mindez husz éven át elég volna egy zsandárnak.

Ha azt tekintjük, hogy mily sokan vannak a vétkezők, s a »krach« mégis milyen kivételes, igazán nem bámulhatjuk eléggé a természet kegyelmességét.

De ha ez a sok kis abúzus ritkán vezet is a Blanche doktorok czelláiba, nyomot mindig hagy hátra, annyi bizonyos. S hogy a paralysis legtöbb esetében ez a természetellenes életmód a melegágya a bajnak, melynek csirája talán az inklinációban rejlik — ez is igen valószínű.

Minthogy azonban nem igen tudjuk kiszámítani, mekkora szerepe van a baj kifejlődésében az inklinációnak, s mekkora ennek a természetellenes életmódnak: többnyire keresünk a kivételes »krach« magyarázatára egy harmadik faktort is, mely nem igen lehet egyéb, mint a közönséges kihágások egy diszpéldánya. Ez volna az az egy pár csepp, amelytől a színültig telt pohárból kicsordul a víz.

Amennyiben erre csakugyan szükség van, a Guy de Maupassant eseténél a plauzibilis föltevés az, hogy azzal ölte meg magát, a miben üdülést keresett. Excedált a szellemi munkában, s hogy edzze magát, hogy ellentállóvá tegye a szervezetét, excedált a testi munkában is, s ölte magát a sporttal. Ez a kétféle kihágás pedig sok egy embernek. A természet jóságos; pótol, javít, foltoz, ha időt engedünk neki. De kell, hogy ideje s tere legyen a reformáló működésének; hogy, amíg magunk rontjuk az agyvelőnket, békében hagyjuk dolgozni az izmainkban, és megfordíva.

A szellemi munka után a test fáradt, s pihenést kíván; a fizikai fáradság után az agynak semmi kedve

a nagyobb munkára. Kifáradt agygyal fizikai erőfeszítésben s elernyedttel szellemi munkában keresni üdülést: szörnyen szerencsétlen gondolat; s úgy látszik, ez a szerencsétlen gondolat volt Maupassant fátyuma.

De forgassuk a dolgot erre vagy amarra, mindenünnen kitünik, hogy azok közül, amik e nagy ember testi-lelki megrontására közreműködtek, egyik legnagyobb szerepe volt a mértéktelen szellemi munkának. És ha ezt elismerjük, egyszeriben föltámad az a kérdés: *mért* excedált a szellemi munkában ez a kivételes sorsu ember, akinek része volt a gazdagságban és a dicsőségben, aki bizonyára nem kenyérkeresetből vette a pennát a kezébe, aki, ha irt, csak azért irt, mert uri kedve így hozta magával, »ca tel étaít son plaisir«.

*

Mért? Mert az írói mesterséget ma már csak az üzheti (ez a kellő szó), aki kész a szellemi munkában excedálni.

Mért? Mert szerette a dicsőséget, s ha már birtokában volt, hát meg is akarta tartani.

A mai világban már csak egyféle író van. Olyan, aki mindig dolgozik, s aki ekkép mindig ébren tartja a közérdeklődést. Az az író, aki néha pihen, aki koronkint kiáll a sorból, aki a régi dicsőségében akar sütkérezni, az az író nem létezik. A világ elhalad mellette, s megij csillagok után.

Mikor aztán később újra akarja kezdeni, azon veszi észre magát, hogy őt már csak »vieille perruque«-nek nézik; és ezzel vége, punctum.

A század végén az írónak benne kell lennie a »mouvement«-ban, és benne is kell maradnia, ha számítani akar. Aki egyszer dezertált, az nem térhet vissza többé.

Hja, ez a verseny! S a versenyben úgy megyen ám, mint a háboruban...

Ki ennek az oka? Maguk az írók? Az ujságok, az írók Pandarusai? Vagy a közönség, a souverain fogyasztó?

Mindenki, az egész világ. És legfőképen igenis a közönség, a souverain fogyasztó. Ön, aki e sorokat olvassa, a kávéházi szomszédja, és mindnyájan.

Ugyan mért?

Mert ön is, a szomszédja is, meg az egész világ kényszeríti az író, hogy nagy quantumot dolgozzék.

Kényszeríti pedig azért, mert se ön, se az egész világ nem követelő a kvalitás, de annál követelőbb a quantum kérdésében.

A suffrage universel korában az olvasó közönség megtízszereződött. Ez az új elem, a tulnyomó, a diktáló, elem mohó és nem gourmet.

Ez a diktáló elem a telenyomtatott papirosnak olyan rengetegjét fogyasztja el, amelyről a régi világban fogalma se volt az író-embereknek. Szegény, miveletlen és mohó; a négy krajczárjéért mindent akar. Legyen a minden akármilyen, de minden legyen.

Az ujság aztán szolgál is nekik mindennel.

Az ujság persze azt vesz, amit tőle kérnek. S az ujság nem kíván egyebet az íróitól, mint minél nagyobb quantumot. Csak az az író létezik neki, aki mindennap föltámad. Csak azt tekinti jó czégnak, amelyiknek a neve ott van minden utczaí plakáton. Aki gyöngé és kidől, annál rosszabb rá nézve! A ruínakon új palais-k épülnek.

Az író persze, akinek ma már csak egy közvetítője van a közönséggel: az ujság, siet elfogadni ennek a föltételeit, és töri magát, hogy alkalmazkodjék hozzá, amíg bírja.

*

Még a nagyok is kénytelenek alkalmazkodni. Ha egy pár évig nem emlegetik őket, akkor halott emberek. Még csak nem is kezdhetik újra.

Hát még a kicsinyek! Akik kenyérkeresetből dolgoznak. Hát ne irjanak kenyérkeresetből — mondhatják önök — menjenek kapálni! Csak az írjon, akit belső szükség hajt az írásra.

Parbleu, mindenki ezen kezdi. De amíg tapogatózott, amíg kísérletezett, amíg a belső szükségének udvarolt, ezalatt elmulasztott másképp gondoskodni magáról. Tehát hasznát is akarja látni annak a munkának, amibe beleszokott. Meg akar élni belőle.

Boldogulni igyekeznek ő is, mint más; s ezt a kívánságát, hogy meg akar élni a megszokott munkájából, nem is lehet rossz néven venni tőle.

Ennek pedig ma csak egy módja van: ha ledolgozza, ha tönkredolgozza a többiekét, a gyöngébbeket. Néha persze megesik, hogy ekközben agyondolgozza magát is.

*

Charcot doktor, aki igen nagy tudós, de szereti kissé a nagyon általános mondásokat, nem régiben úgy nyilatkozott, hogy minden író örült, vagy közel van hozzá, hogy megőrüljön.

Világos; csak attól függ, mit értünk örültség alatt.

Annak az örültségnek, melyet szépen el lehet viselni egy életen át, minden skandalum nélkül, az írók csakugyan több jelét adják, mint más mesteremberek. De ezek a symptomák másféle embereken is észlelhetők, s ha csak azokat nem csuknák be az örültek házába, akiken semmi ilyes symptomát nem vesznek észre, akkor a világ tele lenne roppant kaszárnnyákkal örültek számára, akikhez százezrekért nem lehetne elegendő számú őrt és ápolót kapni. S ha örült az egész világ, akkor az örültség még elég tűrhető állapot.

*

Abban azonban okvetetlenül igaza lesz a nagy tudósnak, hogy az agybetegségekre az írók inkább inclinálnak, mint a fuvarosok.

És így nem csoda, ha rákényszerítve a szellemi munkában való exczedálásra, aránytalanul sokan fejlesztik ki magukban ezt a csinos inclinációt; nem csoda, ha a Paralysis évről évre több áldozatot követel közülök.

Vajjon az érző szívű újságolvasók, akik bizonyára megdöbbenve, szánakozva olvassák, hogy egy-egy beomló tárna ismét eltemetett néhány bányamunkást, éreznek-e némi részvétet a paralytikus írók iránt is, azok iránt, akik még gondolkoznak, de gondolatuk csak egy, az hogy: »Félév, egy év, legfeljebb két év!...«

Bojtorján.

INNEN-ONNAN.

✧ **Parasztbecsület.** Mascagni operája mindenesetre egyike jelenkorunk azon művészi alkotásainak, melyek évtizedek s tán még évszázadok múlva is hirdetni fogják, mit tudott a mi korunk. Olaszországban termett ez a genialis zene-dramolette, onnan legelőbb hozzánk került Mahler révén, tőlünk folytatta diadalutját nyugat felé. E hó 19-én, tehát a mult hét keddjén érkezett el Párizsba s csodálatos — ott nem tetszett valami nagyon. Ott hidegen, izgalom nélkül nézte a közönség, mikor Alfio és Turridu ölre kapják egymást s egyik a másikat fülön harapja. A basszusban éneklő Alfio baljóslatu chromatikus recitációja: »Öcsém Turridu, fülem jól megharaptad« — Párizsban nem fagyasztotta meg a közönség véréét. De hogy is hatott volna a szicíliai parasztdulakodás komédiája kedden

mélyebben a párizsiakra, mikor azon a napon parlamentjükben egy valóságos dulakodási drámát láthattak, mely akármilyen paraszti volt is, a »*Miniszterbecsület*« címet viselhetné. A leg-hatalmasabb és legtöbbet bántott francia miniszter, *Constans*, *Laur* képviselőt, aki becsmérelte őt, nyílt ülésben, az egész ország és világ színe előtt, a szószerk lépcsőjén felpofozta. Aztán ölre mentek, mint Alfio és Turridu, szicíliai lokális ízű fülön harapás helyett azonban, általános emberi, mondhatnók nemzetközi rugásokat és ütéseket váltottak. A győztes a miniszter maradt. Ezenközben a felbuzdult képviselők is összekavarodtak s többen többeket felpofoztak. Ebbe a rettenetes pofozkodásba senki sem halt bele, még a francia parlament, sőt Franciaország tekintélye sem. Erős, nagy nemzet valóban mindent kibír. *Constans* a nagy forradalmat követett rémuralom iszonyu elszántságu férfaira emlékeztet, — akik nem sokat törődtek a formákkal, hanem úgy gázolták le elleneiket, ahogy éppen tudták. Ez a kemény ember, miután már rakásra íteltette, az országból kiüzte, az öngyilkosságba s a becstelenségekbe kergette a boulangierizmust, annak maradék-apostolait — kik bevették magukat a parlamentbe, mint a polokák az ágy hasadékába — végre agyonpofozta és pofoztatta. Ez is egy megoldási mód. Rút, de kellő időben s impozáns energiával történt meg, — tehát sikerült. De az Istenért, eszébe ne jusson valahogy magyar miniszternek valaha a *Constans* példáját követni! Van erős, hatalmas miniszterünk nem egy, aki van olyan legény testileg, mint *Constans* s ha neki kap, vág is olyan pofont. De a mi gyöngye parlamenti szabadságunk beleszédülne, tán bele is halna a miniszteri pofonokba.

* * *

✧ **A harctérről.** A pártok választási harcza nem más, mint a civilizáltabb formákba szorított polgárháboru. Ádázul folyik ez a polgárháboru szerte a hazában. Itt-ott a civilizált formákat áttöri a szenvedély s a választók többé nemcsak szavazatukkal, de ököllel, füttykösszel, bicskával, vagy egyéb fegyverekkel állnak szemben egymással. Fölebred a polgárokból az ember-bestia s vannak a harcnak valóságos sebesültjei és halottjai. Elesnek a jelöltért és a pártért olyan szegény buta emberek, akiknek voltaképpen semmi igaz közük nincs sem a jelölthöz, sem a párt-hoz. »A la guerre, comme à la guerre«. A szegény közkatonák, kik az igazi háborúban esnek el, szintén nem igen tudják, miért kellett vérezniök s szintén csak vak eszközei vezérük dicsőségének. És folyik az ádáz választási polgárháboru s vannak maneverek, taktikázások, van spionage, van árulás, van hadicsel, van hazug dicsekedés, hazug gyalázkodás, vannak zászlók és hadijelvények, van fegyelem, vannak felvonulások, van hadi organizáció, vannak fontos stratégiai pontok és vonalak — és van municzió, meg proviant. És ehhez is, mint *Montecucculi* szerint minden háborúhoz, főképen három dolog szükséges: »*pénz*, — *pénz* és megint *pénz*«.

* * *

♂ **A gavallér.** Egy *Eszterházy* hercegről följegyezte a krónika, hogy csupa gavallérságból agyonlőtte egy lovát, melyért ezer fontot kínáltak neki. Ez könnyű dolog. *Eszterházy* hercegnek maradt még több lova és több ezer fontja. — De képzeljenek önök egy embert, aki egy biztos mandátumot dob el magától — pusztá gavallérságból! — A hihetetlen eset megtörtént — minálunk, mostan, a téli választások idején, a mandátum hajhászás közepette. — *Emich Gusztáv*-nak hívják ezt a páratlan embert, ki nyolcz esztendőn keresztül képviselte az erdélyi szászvárosi kerületet s kit választópolgárai még beszámolója előtt kandidáltak újból — ellenjelölt nélkül. Nos valami névtelen forrásból terjedt ellene kerületében az a hallatlan vád, hogy ő nem erdélyi születésű, meg hogy nem kedvelt embere a kormányelnöknek. Ilyenkor képviselő-jelölteknek mi sem természetesebb, mint hogy kimutassák, hogy a tatárjárás idején valamelyik ősük szászvárosi polgármester volt, meg hogy Szapáryval annyira jóban vannak, hogy az tőlük kérdezi: hová tegye az

ujjonnan szervezendő erdélyi vajdaság rezidenciáját. Emich Gusztáv azonban kereken annyit mondott egy körlevelében a választóinak: »Én, kedves uraim, azt hittem, hogy Erdélyért tenni valamit, több, mint Erdélyben születni. Hogy a miniszterelnöknek a kedvence vagyok-e vagy sem: azt igazán nem tudom. Ha azonban ti erre sulyt fektettek — hát akkor istennek és kegyelmeknek ajánlom magamat — nem kell a mandátumotok. Ezeket és még valamit irt nekik Emich Gusztáv, még pedig ritkított betűkkel, amit körlevelben azért szoktak használni, hogy legyen annak a mondanivalója számára is hely, amit nem mondott meg. — A csodálatos a dologban csak az, hogyha egy képviselő ilyen gavallér, ily férfiasan és becsületesen jár el választóival szemben, akkor — nem kerül be a tisztelt házba. (U. I. A dolog így van és jól van megírva, — azonban nem így történt. Hogy miként történt, azt minden Demosthenesnél jobban megmagyarázza egy kis választási távirat, melynek lényeges tartalma csak annyi, hogy a szászvárosi szabad és szabadelvű polgárok jelenlegi jelöltje egy igen szép nevű és igen fiatal gróf ur. A lelkesedés óriási. Megválasztása több mint stb. stb.)

* * *

✧ **Választási hullámok.** Budapest belvárosa ellenzéki jelöltjéről: Kaas Ivor báróról elterjedt a hír, hogy *antisemita*. Ezen hirre 250 zsidó választó a Kaas-pártból kivált s átment a Podmaniczky báró táborába. »Mi hozott benneteket ide?« — kérdezték az örvendező Podmaniczkyk. — »Kaas antiszemita!« — felelték a kétszázötvenek. — »Valóban?« — tündöttek a Podmaniczkyk. — És — 500 keresztény választó kivált a Podmaniczky pártból és átment a Kaas táborába.

* * *

✧ **Érdekes hymen-hír.** Bécsi lapok azt újságolják, hogy *Stefánia*, az elhunyt királyfi özvegye, menyasszony, — eljegyezte a braganzai herceget. Bizony szép menyasszony lenne ez a magasrangu, kedves, szőke szépség, s igazán megérdemelné annyi gyász és szenvedés után a boldogságnak dús másodvirágzását. Nem lenne ember, aki nem örülne szíve mélyéből, ha ez a magas hölgy elvetné az özvegyi fátyolt s gyászruháját a menyasszonyi fehér selyemmel váltaná fel. Csak egy baj van ebben az egész dologban — az, hogy nem igaz.

* * *

✧ **Doncaster halála.** Borzasztó az influenza! Gonoszul pusztít a legmagasabb előkelőségek között. Legutóbb Kisbéren az állami ménest borította gyászba. *Doncaster*, az előkelő 9 éves telivér ménlő, melyet . . . azaz a *kitt* 86 ezer forintért vett az állam, megd . . . azaz *meghalt* benne. Nagy kár érte: igen tehetséges és finom fiatal ür volt. Halála folytán most már nem léphet a politikai pályára. Pedig, ha valamely polgár-jelölt kiugrasztásával képviselőnek jelölték volna ki, alig kétséges, hogy a szabad polgárok lelkesedéssel választották volna meg.

* * *

✧ **Monaco-Topcsider.** A csöpp kis Monaco igen fényes finanziaikkal rendelkezik, mert a játékbarlang, mely ez Államocska egyetlen szomorú nevezetése, részére valóságos kincses barlang. De minden szerencsés uzsorás életében van egy fordulópont; — mikor megszedte magát a Manicheus, abba hagyja gonosz üzletét, s beáll dúsgazdag, becsületes embernek. Monaco is elérkezett már ehhez a fordulóponthoz: a játéknak fölmonda a barlangot. Hadd virágozzék most már más állam fel az európai kalándorok és játékdűhben megbomlott gazdag amerikai milliomosok pénzéből. Itt van például Szerbia. Ez éppen amolyan játékbarlangnak való ország. A disznókereskedés már ott is ki van merítve, habár a disznókereskedők ott még nem szentelik magukat a szépirodalomnak. Milán sokba került, s még most is tetemes apanagot kell neki küldözgetni Párizsba. Ha Szerbia beengedi a játékbankot, be kell eresztetni elcsapott királyát is, mert

ha bíbor és a trón nem is, de a »rouge et noir« okvetlenül fölébreszti benne a honvágyat. Legalább így visszahozza az évi egy millió frankot, melyet ki kell küldeni neki. A mi magyar urainknak is kényelmes lesz ez a játékbank áthelyezés. Szerbiába, csak ide a szomszédba kell lefutniok, ha van veszteni való pénzüik, vagy, ha többé semmi veszteni valójuk nincs. Külön gavallérzóna lesz berendezve Budapest és Topcsider közt. Mert Topcsiderben lesz a játékbank, a régi fejedelmi konakban, melynek tövében Mihály fejedelmet megölték a bérgyilkosok. Mindenesetre klasszikus változás: a sötét bünbarlangból lesz fényes játékbarlang.

Szinházi krónika.

— Január 23.

(Az akadály. Dráma 4 felvonásban, írta *Alphonse Daudet*. Első előadása a nemzeti színházban, 1892. január 22-én.)

Nizzában vagyunk, a karnevál idején. Egy fiatal mátkapárral ismerkedünk meg: Didier d'Alein marquisval és Madeleine de Rémondy kisasszonynyal. Méltók egymásra, szeretik egymást, s mind a ketten gazdagok. Ugy látszik, a házasságnak semmi akadály. De igenis van.

Castillon ur, a Madeleine gyámja, aki, mellesleg mondva, maga szeretné elvenni a gazdag árvaleányt, megtudja, hogy Didiernek az apja örülten halt meg.

Castillon ur kapva kap ezen a fölfedezésen, s tudtára adja a halálra rémült marquisnének, hogy ez a házasság nem történhetik meg.

Mikor Didiernek hírül adják, hogy Madeleine visszaküldte a jegygyűrűjét, az arczképét és a leveleit, nem érti a dolgot. Neki ugyanis most sem mondják meg az igazi okot, hanem azt hazudják, hogy Madeleine nem szereti többé. Faggatni kezdi az anyját. Bizonyosan valami folt van a nevéen! . . . Talán az apja . . . A marquisné hévvel kel a férj és apa emlékének a védelmére, s örömmel látja, hogy őt, (az édes anyát) gyanusítani Didiernek már eszébe se jut.

Didier végre kijelenti, hogy lemond a Madeleine kezéről, de csak egy föltétel alatt. Ha négyszemközt beszélhet Madeleine-nel, s Madeleine a szemébe mondja, hogy nem szereti többé s hogy visszaadja a szavát.

A rendez-vous egy klastrom kertjében történik, ahová Madeleine a szakítás után visszavonult.

És itt tudja meg Didier a titkot Castillon ur által, akit heve elragadott, mikor Didier szemébe vágja, hogy Rémondy kisasszony férjhez mehet bárkihez, csak ő hozzá nem. És, amitől a marquisné mindig rettegett, bekövetkezett.

Most Didier bujja az orvosi könyveket, emészti magát, hypochondrizál. S mikor az erdőkerülője, aki elelőtt vadászó volt, elbocsátását kéri, hogy ismét szabad életet élhessen, s ismét vadászó lehessen, mint az apja, nagyapja és ősapja, megilletődik és azt mondja a dologhoz: »Íme, az öröklés.«

Ez a drámai csomó megoldhatatlan, és Daudet nem is tudja megoldani, hanem egyszerűen eleskamotálja.

Mikor a cselekvény már-már kátyuba került, megjelenik Madeleine, s azt mondja, hogy: »Betöltöttem a huszonegyedik évemet, ura vagyok az akaratomnak, a gyámomat leráztam a nyakamról. És most már kész vagyok nőül menni önhöz.«

Didier pedig így felel: »Minden jó, ha jó a vége, a dolog rendben van. Nincs okunk semmi aggodalomra. Egy orvos bebizonyította előttem, hogy én a bajt nem örökölhettem. Különben, ami ezt az egész öröklést illeti, fűtülök rá.«

E szerint, úgy látszik az öröklés borzalmai, a páni félelem, a hypochondria, mindez csak tréfa volt. De hát akkor mért traktálta a szerző előttünk olyan komolyan? Mért ígért drámát, ha csak tréfálni akart velünk?!

Hogy mit akart voltaképpen Daudet ezzel a lehetetlen témával, mindenki kitalálja. Polemizálni akart Ibsennel, a ki az öröklés rettenetességét megkísérelte drámailag érzékeltetni. Daudet drámái formában akarta kifejezni, hogy az öröklés a maga állítólagos csalhatatlanságában, agyrem és semmi más.

De ezzel kivihetetlen feladatra vállalkozott. A színpadon épp oly kevésbé lehet bizonyítgatni ezt, mint az ellenkezőt. Mert az öröklés, a fátum rettenetességét nem ismerhetjük fel másban, mint a realitásban, a tényekben. Hogyan fogadjuk el fátumnak azt, a mi csupa olyan jelenségekben nyilvánul, a melyek a szerző önkényétől függenek? Fictióval, ebben a kérdésben, sem pro sem contra nem lehet bizonyítani.

Persze, Daudet olyankor se végez teljesen hiába való munkát, a mikor megfejthetetlen problémát feszeget. És csak természetes, hogy az *Akadályból* sem hiányzanak a szép és igaz jelenetek. Ilyen Didiernek anyjával való nagy szcénája, ilyen a kolostori találkozó.

A pénteki, első előadáson ezek a szép jelenetek is hidegen hagyták a közönséget. A kiábrándulás olyan erős volt, hogy a taps alig hangzott fel egész este. Pedig az előadást csak kitünőnek lehet mondani. A főszerepeket Prielle Kornélia és Márkus Emilia asszonyok (a marquisné és Madeleine); Ujházi (Hornus), Mihályfi (Didier) és Gyenes (Castillon) játszották, mindandannyian finoman, teljes diskreczióval és hiven a nagynevű szerző intencióihoz.

S.

Népszínház.

Kis madaram. Népszínmű 3 felvonásban, írta Gerő Károly. Először színrre került január 22-én.

Végy egy parasztleányt, meg egy paraszlegényt. Az első felvonásban veszi össze, a másodikban békíti össze és a harmadikban add össze őket. Változatosságnak okáért meg is fordíthatod a dolgot olyanképpen, hogy az elsőben összeadod, a másodikban összeveszited és a harmadikban összebékited őket. Sőt azt is megteheted, hogy az utolsóban veszited össze őket, ez azonban tulságosan modern és nem hat.

Ez a népszínmű általános recepéje és még Gerő Károly, e sajátos műfaj ez időszert leghivatottabb művelője sem tartotta szükségesnek, hogy legújabb háromfelvonásos darabjában, a »Kis madaram«-ban, melynek pénteken volt a premiéreje, ettől az általános és ismert recepétől eltérjen.

*

Mariska szereti Janit, Jani szereti Stanczit; Stanczi meg nem szeret senkit, csak a tollas kalapját. Amint látni fogjuk, a mese a régi kitaposott uton halad, annak rendje és módja szerint, s mire a végére ér, kiséül, hogy az Uristen is csak egymásnak teremtette Janit meg Mariskát. — Tessék elhinni: amilyen ósdi ez a fordulat, oly elengedhetetlen a színpadon. Nem is annyira az író ragaszkodik hozzá, mint a publikum. S nincs is semmi ok rá, hogy miért ne végződjék a darab a jók házasságával.

De van még egy másik pár, mely méltó egymáshoz: Stanczi meg a tollas, úri dámás kalapja. Ezeknek egymáshoz való viszonya már nem a népszínműi lomtárból került ki, hanem a szerző talentumából. Rendkívül egyszerű dolog az, s csak annak nem jut eszébe, aki behunyja szemét és görcsösen feszíti meg agyát új, eredeti elemek kitalálására.

Tessék csak körülnézni egy gazdag alföldi városban, ahol egymással szomszédtságban él a milliomos parasztember és a hat-

száz forint fizetésű tekintetes úr. Amannak a felesége drága selyem viganóban jár a templomba, emennek a lánya tizenöt forintos új divatu úri kimenőben. — Hát nem természetes-e, hogy a selyemviganó megkivánja a fekete terno-ruhát s mivel-hogy módjában van, meg is szerzi magának?

S ez a sajátos szociális processus, a gazdag parasztfamiliáknak az urhatnomsága immár egy tipikus jelenség a mi népéletünkben. Ideje már, hogy a részeg kántort a kelléktárban hagyjuk és előszedjük Stanczit az ő újdivatu kalapjával.

*

Gerő Károlynak a mesecsinálás nem épen erős oldala. Sem a »Vadgalamb«, sem a »Tunikás leányok« sem az »Angyal és ördög« meséjében nem találunk jelentékenyebb vonást. Hanem, hogy a magyar népéletet, hogy a fővárosi életet kevés író ismeri jobban Gerőnél: ez elvitathatlan. És amikor Gerő Károly alakokat fest, epizódokat rajzol, a mikor érzékenykedik, humorizál, ötleteskedik, sőt még akkor is, a mikor komolykodik, lelkiállapotokat vázol, s mindezt a színpadi hatás minden titkának ismeretében, következőképpen kizsákmányolásában is, akkor olyan pajzsos van földve, melyről a kritika nyilai erőltlenül lepatognak.

*

A »Kis madaram« meséje a következő: *Mathóczi Dani*, a ki asztaloslegény a fővárosban, föltalált egy tésztagyuró gépet, melyet egy jóakaró pártfogója: *Ónodi* uram (*Szabó Antal*) megvesz tőle 8000 forintért. A fiu boldog, mert két évi hosszas távollét után újra hazatérhet szülővárosába, Hód-Mező-Vásárhelyre, újra megláthatja öreg anyját *Özvegy Mathóczinét* (Klárné) és szép *Cserei Stanczit* (*Csongori Mariska*), a hányaveti özvegy *Cserei Ádámné* (*Csatai Zsófi*) büszke leányát, a ki neki, mint szegény legénynek, két év előtt kosarat adott. Várja is ám nagyban az anyja — és még valaki. Korántsem Stanczi, a ki a *Heczegán* Kristóf telekkönyvi hivatalnok (*Németh*) öcscsével *Gyuszi* val kaczerkodik, hanem — a *Kis madaram*. Egy parasztkisasszonynak nevelt, ábrándos gyerekleány, a ki már akkor szerette őt, a mikor Pestre ment, a kis *Vetési Mariska* (*Blaháné*), a kit ő *Kis madaram*nak nevezgetett s a ki az öreg *Mathócziné* helyett a leveleket írta neki. Dani visszaérkezik, Stancziék, a kik hallottak a találmányról, nagy örömmel fogadják, a szomszédban *Vetésiék*nél is nagy az öröm, csak a *Kis madaram* szomorú, mikor azt látja, hogy Dani őt észre sem véve, csak Stanczi körül forgolódik, és elkeseredésében odaigéri a kezét az érte már régen epedő *Gyuszinak*. Ezzel a nem egészen új befejezéssel végződik az első felvonás. A második felvonásban azután *Ónodi* uram és *Barkóczy Miklós* (*Horváth Vincze*), kik látják a Mariska nagy bánatát és látják azt is, hogy a hiú Stanczi nem érdemi meg a derék Danit, azzal a szomorú hírrel lepik meg a kézfogóra készülő párt és az ennek üdvözlésére egybegyűlt díszes városi közönséget, hogy a miniszter nem adott pátent a Dani találmányára. Stanczi rögtön eltaszítja magától Danit, mindenki, a ki eddig udvarolt neki, magára hagyja elkeseredésében, csak a kis Mariska marad hozzá jó szívvvel. A harmadik felvonásban Dani rájön arra, hogy ő Mariskát szereti, végén pedig kiséül, hogy a találmány is jó, pátens is van rá, a nyolczezer forint is meglesz, szóval hogy az *Ónodi* és *Barkóczy* uraimék plánuma betűtött. Az erény győz, a gonosznak buknia kell. Dani és Mariska boldogok lesznek, Stanczi pedig elülről kezdi a Gyuszi meghódítását.

*

Ez a mese, mely körül egy csomó jóízű epizód csoportosul, melyet egy csomó bánatos és vig, szebbnél-szebb régi és új nótá élénkit. (Ezek között a *Pósa-Dankó*-féle: »Vásárhelyi sétatéren Béla cigány muzsikál« című népszerű nótája, melyet maga a Béla cigány hegedül el.)

A darab sikerét azok a pompásan megrajzolt epizódalakok: a két *Heczegán*, özvegy *Csereiné*, Stanczi, a Miska asztalosinas (*Tollagi*) és mindenekelőtt a *Kiffly Adolár* (*Kassai*) színészöl

biztosítási hivatalnokká devalvált alakja biztosítja. Ezeket Gerő az életből leste el, ezek olyan publikumot fognak a »Kis madaram«-nak csinálni, mint a milyen a »Tunikás lányoknak« a »Vadgalamb«-nak, meg az »Zsai gyöngy«-nek tapsolt.

Elta.

M. kir. opera. »Fritzi barátunk«. Ma, szombaton kerül színre az a régóta várt, idegen földön annyira megtapsolt új opera, mely hivatva van a Mascagni-kultusznak minálunk is újabb táplálékot nyújtani. Egy meghívott, a szokottnál kisebb társaságnak alkalma volt már pénteken a jelmezes főpróbán kivenni részét ebből a műélvezetből. Az opera librettoja nem ismeretlen minálunk, hiszen aki nem ismeri Erckmann-Chatrian bájos novelláját, az elolvasta Fritzi barátunk történetét azokból a referádákból, melyeket az egész európai sajtó a mű első előadása alkalmából hozott. Megtudtuk ezekből a referádákból azt is, hogy mely énekszámok fognak bennünket hevületbe hozni. Nos hát, a mi dicséreteset Mascagni új muzsikájáról hallottunk, mind igaz, de úgy hisszük, hogy a szombat esti premiere-publikum mégis meg lesz csalatkozva. Mert minálunk Mascagnit annyira identifikáltuk a Parasztbecsülettel, ennek erős, erőszakos, szenvedélyes, drámai zenéjével, hogy »Fritzi barátunk« csöndes, plein-aires genereképe halványan, bágyadtnak s talán szegényesnek fog előttünk feltűnni. Lágy, szentimentális muzsika elejétől végig, sok helyütt végtelenül kedves a maga filigran finomságában, sok helyütt fülbemászó a discret hangszerelés harmóniájával, de nincs benne semmi drámai vonás, olyan izgató rakonczatlanság, a mi a »Parasztbecsület«-nek férfias, délszaki jellegét adja meg. Az első felvonás teljesen jelentéktelen. Kótákba foglalt beszélgetés az egész, mely egy száraz paragrafusokba foglalt szerződés tollba éneklésében kulminál. Hogy egy kis valódi zenei elem is kerüljön beléje, megcsendül a kertben a Beppo cigány finom hegedűjátéka. Hogy hogyan kerül Beppo vitéz-sujtásos csizmás alakja e jámbor falusi nábob háza tájékára és minnek van ott, az elejétől fogva mindvégig rejtély. A második felvonás már határozott sikert jelent. Benne foglaltatik a híres cseresnyejelenet, melyben az *intermezzo* finom lelkületű szerzője érvényesíti az egyszerűség és a bájhoz való egész geniálitását. Gyönyörű a harmadik felvonás bevezetője, kissé borongóra fogott hangszerelésével, némileg magyaros motívumaival. »Fritzi barátunk« buslakodása emelkedik ki ebben a felvonásban, míg a rákövetkező szerelmi kettős minden egyéb, csak nem szerelmi dal. Az előadóról nem sok jót mondhatunk, különösen játék dolgában. Fritzi barátunknak igen kellemesen csengő tenorja megtenné a hatását, ha Szirovatka ur idétlen, esetlen mozgása azt minduntalan meg nem rontaná. *Susel* (Rotter Gizella k. a.) sem áll feladata magaslatán. Szerepének naivságát, megfogamzó, vajudó, és önkénytelenül nyilvánuló szerelme belevész az operai játék sablonjába. Egyedül Ney Dávid nyújt a rabbinus szerepében oly alakot, mely némileg megközelíti Erckmann Chatrian rajzát. A szöveg különben sok helyütt igen gyatra, a mi a szereplők feladatát nagyban megnehezíti.

HETI POSTA.

X. Y. Z. Laknak-e a holdban emberek? Úgyes kis ötlet; de kidolgozása meglehetősen primitív. Kísértse meg más hetilapnál. A mi közönségünk igényeinek nem felel meg.

A dédanya temetése napján. Az ilyen finoman csiszolt filigran dolgokat egyszerűen lefordítani nem — csak utánkölni lehet. Egyedül Mikszáth tudná ezt elmondani magyarul az ő bübajos egyszerűségével és bensőségével. Nem találunk semmi hibáztatni valót fordításában, talán csak azt, hogy lefordította.

Várady Béla úrnak. (Kis-hid-utca 9.) Örömmel veszünk tudomást róla, hogy Ön üzlethelyiségei emeletén pompás szalont rendezett be ur vevői számára, akik ott daskalkódhatnak majd a szebbnél szebb valódi finom kelmékben és gyönyörködhetnek mindabban, amit a századvégi ipar pipere dolgában tökéleteset és nagyot alkotott. Arra a kérdésre,

hogy a salonba vezető díszes portál felett kinek a mellszobrát véljük alkalmazandónak, hamarjában nem is tudnánk megfelelni. Istenem, annyira nagy emberünk, de olyan kevesen tudnak chiccel öltözködni! Talán *Podmaniczky Frigyes bárót*? Nem. Ez hizelegne a Riunione biztosítótársaságnak, melynek elnöke, de elidegenitene a Generált, meg a többieket. Talán *Fenyvesi Francist*? Hm! Ez valami. Nem gondolja Ön? De Fenyvesi most nem ér rá, mert milliók kisorsolásával foglalkozik a *Magyar Újságban*. Legjobb lesz talán, ha a jó öreg *Széchenyi Istvánt* helyezi a piedestálra, mint a magyar kereskedelem megteremtőjét. Ez nemcsak hazafias, de emberbaráti cselekedet is lesz, mert amióta Engel szobrász elszabta az attiláját, nem volt rajta egy becsületes kabát. Egyébiránt szíves bizalma viszonzásául ezennel díjmentesen kinevezzük Önt *A Hét* udvari szállítójává és minden újévkor elküldjük Önnel a számlánkat.

Budapest. B. L. Elolvastuk mind a harminczkilencz strófát. Az egyikben azt mondja:

„Mégis mégis a megszokás,
Példa, eszmény, ezeryi más....
Dalolni készit ismert utjok,
Dalolnék is, de nem tudok.“

Az baj! De hát — muszáj?

Budapest. V. Károly. Mind a három költeményben van valami, nemcsak hang, de talán gondolat is, még sem közölhetjük. Ahol gondolat van, ott a forma fogyatékos; ahol a verselés folyékony, ott nem mond semmit. De jövőben is el fogjuk olvasni kísérleteit.

R. K. — F. J. — Y. Kár azon felberzenkedni, hogy mindenféle zöldségre, amit vers címén hozzánk beküldenek, nem válaszolunk. Ahol mondani valónk nincs, hallgatunk, és ezt a módszert önöknek is a legmelegebben ajánlhatjuk.

Mezarthim. Annak a »Vége vége...« refraines költeménynek utolsó versszakát nem lehetne kissé jobban pointirozni? Utolsó küldeménye szép és igaz. Olvasóink közül sokan kérdezősködnek: férfi-e, nő-e Mezarthim? Mit feleljünk?

A kísértés. Dilettansnak elég ügyes apróság. Írója művelt, előkelő gondolkodású hölgy lehet, ki a glacé-kecstyűt soha sem veti le. Eddigi irodalmi működését nem ismerjük; de a hozzánk beküldött dolgozat irodalmi értékre nem aspirálhat.

Lantos. Szép álmok — boldogság csalóánya — család — sors szeszélye — sötét felhő — lányszemek. — Rövid négy strófa és benne van a régi iskola egész arzenálja. Nem tapasztalja ön, hogy új embereink már egészen más hírokat pengetnek?

A kis beteg. Ha az eredetijét beküldené hozzánk, kísérletet tenénk azzal az egy-két strófával, melylyel Ön megbirkózni nem tudott. Lehet, hogy nekünk sem sikerül, de akkor az Ön lelkiismerete is meg lesz nyugtatva és a miénk is.

Flóra. Csakugyan tévedés van a dologban. Mert az a válasz nem illethette Önt és voltaképen nem is Önnel, hanem többeknek szólt, akiket nagyon is megilletett. Önnel annyit: hogy ki is szedettük volt már, de még se ment.

Foszfor. A házibál. Ezen immár nem egészen új és szokatlan téma szellemesen feldolgozva még mindig eléggé vonzó. És első pillanatra megörültünk a kapóra jött cikknek; nyomban hozzá is fogtunk az olvasásához és — eláruljuk Önnel, hogy mit gondoltunk? A házibál sok mindent pótol, de az inventiot és a szellemet nem pótolja semmi.

Lara. Amikor egy versíró ur embernek azt mondjuk poémájára: »Már mind elmondták mások, ujat kérünk, ami az Öné:« ez nem azt jelenti, hogy az illető plagizált, hanem azt, hogy eredetiség nincs benne. Egyébiránt az *M. G.*-nek szóló üzenet nem is Beszterczehányra szólt.

Váradi előfizetőnő. Szívesen látjuk, és ha beválnak, megköszönjük.

Budapest. »Meg van írva.« »A mit te irántad érsek.« Az, hogy ön olyan jól túri a kritikát, arra vall, hogy önben sokkal több a józan okosság, elmésség és szellem, mint amennyit poémái elárulnak Utolsó költeményeire nem mondhatnók épen, hogy rosszak, de azt sem, hogy jók. És ez épen a baj.

Phantázia. Töredékeket elvből nem közlünk. Az aphorizmákból egy-kettőt alkalmilag.

Nem közölhetők: Hajdan és most. Népdal.

(Rovataink egy része térszüke miatt kimaradt.)

• Felelős szerkesztő és kiadótulajdonos: KISS JÓZSEF.

Csíkos és koczkás selyemszövetek, Loui-

sina, Foulard-Sürah-Taffeta-nemkülömben Merveilleus selymeket is méterenként 45 krtól 3 frt 85 krig egyes öltönyökre, vagy egész végekben is postabér- és vámmentesen szállít HENNEBERG G. (cs. kir. udvari szállító) selyemgyára Zürichben. Minták postafordulóval küldetnek. Svájcba címzett levelekre 10 kros bélyeg ragasztandó.